

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXI, broj 12

24. ožujka 2011.

cijena 100 Ft

- ✓ Baština, prilog Hrvatskoga glasnika
- I. Korizma
- II. 30. obljetnica Međugorja
- III. Potvrda vjere
- IV. Knjiga o Međugorju

Predsjednici državnih manjinskih samouprava kod predsjednika Republike Pála Schmitta

Komentar

Manjine i Ustav

Mađarska štiti mađarski jezik, poštuje jezik domaćih narodnosti i narodnih skupina, te drugih naroda; mađarski državljani pripadnici narodnosti i narodnih skupina imaju pravo na slobodno izražavanje identiteta, na uporabu materinskog jezika, pojedinačnog imena na svom jeziku, na njegovanje vlastite kulture i na obrazovanje na materinskom jeziku; mogu utemeljiti mjesne, područne (iako je to izostalo, vjerojatno, nenamjerno) i državne samouprave; sudjelovanje u radu Parlamenta uređuje se posebnim zakonom (posrijedi je izraz „sarkalatos törvény”, pod kojim se, vjerojatno, jer nije posve jasno, podrazumijevaju temeljni zakoni za čije je prihvaćanje potrebna dvotrećinska većina) – samo su neke od odredaba koje se odnose na domaće narodnosti i narodne skupine, a odmah se nameću pitanja. Mogu li one u takvom obliku zadovoljiti narodnosti i narodnosne zajednice u Mađarskoj, i uopće udovoljavaju li suvremenim europskim i mađarskim standardima, te izazovima 21. stoljeća?

Čelnici narodnosnih zajednica i narodnih skupina, predsjednici državnih manjinskih samouprava smatraju da ni u kojem slučaju ne odgovaraju razvoju i jačanju narodnosnih prava, što su i iznijeli u zajedničkoj izjavi s parlamentarnim pravobraniteljem narodnosti i narodnih skupina, te s pozivom od 12 točaka narodnosti u Mađarskoj, nego to smatraju korakom unazad, ograničavanjem već postojećih prava.

Osobno mislim da uz to što Mađarska, što je posve prirodno, štiti mađarski jezik, dužna je isto tako ne samo poštivati nego štiti i jezike domaćih narodnosti i narodnosnih skupina, što je zajedničko bogatstvo većinskog naroda i narodnosti, koje određuje kao državotvorne čimbenike. Ne može se manjinama jamčiti samo pravo na uporabu materinskog jezika, imena, kulture i obrazovanja, nego i na očuvanje, koje država mora štiti, što bi trebala biti okvirna odredba osnovnog zakona kao što je Ustav. U protivnom mogu imati pravo na uporabu, mogu njegovati svoj jezik, kulturu, tradicije, ali uspjehe mogu postići samo ako to štiti država. Ne samo onda ako postoji politička volja, baš zbog toga mora biti pod zaštitom države, koja je položena Ustavom.

Nakon što ni više od petnaest godina nije ukinut proput zakonodavca, izrečen odlukom Ustanovnog suda, a to je pitanje parlamentarnog zastupstva narodnosti, više nego zabrinjava odredba kojom se u nacrtu novog Ustava spominje kako će se posebnim zakonom urediti SAMO «sudjelovanje narodnosti i narodnih grupa u Parlamentu», a ne dugo iščekivano parlamentarno zastupstvo. Vjerujemo da će u raspravi Parlamenta, koji je početkom tjedna prešao u ustavotvornu Skupštinu, doći do bitnih izmjena. Načelno su politički čimbenici, predstavnici Vlade u razgovorima s predstavnicima manjina posljednjih tjedana izrazili spremnost, otvorenost na izmjene u duhu podnesenih prijedloga, ali ostaje nam vidjeti hoće li se određena obećanja ispuniti ili ostati samo puka nada. Ako je pak suditi po tome da ni do sada nisu uvaženi prijedlozi domaćih narodnosti, onda iščekujemo prihvaćanje novog Ustava s određenom skepsom. Ipak vjerujemo da će dvotrećinska većina u završnoj raspravi učiniti korak više. Živi bili, pa vidjeli.

S. B.

„Glasnikov tjedan”

Što žele manjine u Mađarskoj? Simboličan proglas s 12 zahtjeva predložen javnosti 11. ožujka, uoči proslave 15. ožujka, praznika mađarske borbe za slobodu. Parafraza naslova 12 zahtjeva revolucionara iz 1948. godine Što želi mađarski narod? Tada u prvoj točki stoji: „Želimo slobodu tiska i ukinuće cenzure”. U prvoj točki parlamentarni pravobranitelj nacionalnih i etničkih manjina i predsjednici 13 nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, dva dana nakon što je u javnost izašao prijedlog nacrtu Ustava vladajuće koalicije, koja ima dvotrećinsku većinu u Parlamentu (Fidesz–KDNP) kazuju: „Kao nacionalne i etničke manjine, Osnovnim zakonom priznate kao državotvorni čimbenik, tražimo zaštitu naših prava, očuvanje naših ustanova i osiguravanje djelovanja.”; u drugoj točki: „Utvrđivanje i jamčenje naših temeljnih kulturnih, jezičnih i samoupravnih prava u novom Ustavu.” Angažirao se manjinski ombudsman čiji status ne predviđa spomenuti nacrt Ustava. On je u svom uredu već 18. ožujka primio veleposlanike Republike Poljske i Republike Srbije koji su izrazili svoju zabrinutost glede novoga Ustava i zaštite manjinskih prava u njegovu nacrtu. Od 22. ožujka u petotjednom „ustavotvornom parlamentu” do prihvaćanja konačnog prijedloga 18. travnja jesu dva prijedloga budućega Ustava. Spomenuti i nacrt predsjednice Socijalne unije Katalin Szili, obadva podnesena Parlamentu do zadanog roka 15. ožujka.

Radi li se o slučajnosti ili je u pitanju nešto drugo, pitaju se ovih dana mnogi pošto je objavljen nacrt novoga mađarskog Ustava vladajuće koalicije u kojem su po manjinskom ombudsmanu narodnosti gotovo potpuno izostavljene te kako se u odnosu na

dosadašnji temeljni državni dokument novim nacrtom znatno sužavaju prava nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj. Jesu li u pitanju tek nesretne formulacije i nepravda čitanja? Na to pitanje od 11. ožujka do kraja prošloga tjedna tražili su odgovor u međusobnim susretima politički predstavnici manjinskih zajednica (predsjednici državnih samouprava) s predsjednikom države Pálom Schmittom, predsjednikom Od-

bora vladajuće koalicije za tekst nacrtu Ustava Józsefom Szájerom, ministrom javne uprave i pravosuđa te zamjenikom premijera Republike Mađarske Tiborom Navracsicsom. Toliko susreta koliko ih je bilo prošloga tjedna, po sudu vaše glavne urednice, nije bilo u proteklih godinu dana. Nacrt novoga Ustava jamči zaštitu mađarskog jezika i jezika znakova gluhoonijemih, dok za manjinske jezike donosi formulacija kako se oni „mogu pomagati” („tiszteletben tartja”). Davno, gotovo prije tisuću godina, kralj Sveti Stjepan kazao je sinu Imreu u „Opomenama”, „zemlja jednoga jezika i jednoga običaja slaba je i jedna...”. Nacrt ne sadrži ni naznake koje bi upućivale na zajedničku povijest Mađara i nacionalnih manjina na prostoru današnje Mađarske... Preambula je početak svega... temeljno polazište i tekst, ona je središte u kojem je i mjesto nacionalnih i etničkih manjina. U svim spomenutim susretima iskazana je dobra volja i otvorenost za rješavanje zahtjeva manjinskih zajednica i očuvanje njihovih prava. Do konačnog prihvaćanja prijedloga Ustava ostalo je nešto manje od mjesec dana, a u zraku je duboka zabrinutost položajem i nedostatkom garancija za zaštitu prava nacionalnih i etničkih manjina.

Branka Pavić Blažetin

Međunarodna konferencija u Budimpešti

Središnjica za istraživanje višejezičnosti Jezikoslovnog instituta pri Mađarskoj akademiji znanosti, mreža Mercator i Europska komisija zajednički priređuju međunarodnu konferenciju naslova „Višejezičnost u Europi: izgledi i praksa u istočno-srednjoj Europi”, koja se održava 25. i 26. ožujka od 14.30 do 17.30, u velikoj dvorani Jezikoslovnog instituta MTA (Budimpešta VI, Benczúr u. 33, prizemlje).

U sklopu konferencije priređuje se i konferencijska jedinica „Dva desetljeća institucionalnog manjinskog istraživanja u Mađarskoj: praksa i izgledi”, u okviru kojeg će trojica predavača govoriti o iskustvima i izgledima triju tuzemnih zavoda. Poslije toga je okrugli stol, kojem sudjeluje i ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj Stjepan Blažetin. Sudionici razgovora su: Mária Berényi, Stjepan

pan Blažetin, Vangelio Cahura, Anna Gyivicsán, Maria Erb, Ottó Heinek, János Hidas, Erzsébet Uhrin Hornok, István Kraszlán, Anna Kovács, Svetla Kjoseva, Pero Lastić, Marianna Lyavinecz, Krisztina Menyhárt, Emília Martyin Nagy, Edit Takács, Tünde Tuska.

Cilj je narečene konferencije rasprava o jednoj zajedničkoj strategiji koja osigurava pozadinu neprekinutog istraživačkog rada u svezi s manjinskim zajednicama u Mađarskoj, kako bi rezultati kulturoloških, povijesnih, jezičnih istraživanja te istraživanja o dvojezičnosti što djelotvornije i brže bili poznati prvenstveno u krugu zajednice, te na državnoj i međunarodnoj razini. Dakle da znanstveni zavodi ne djeluju poput izolirane intelektualne jedinice, nego da budu temeljne ustanove za ojačanje budućnosti zajednica.

Aktualno

Predsjednik Republike primio čelnike državnih manjinskih samouprava

Pod vrlo zvučnim naslovom „Milijun i dvjesto tisuća Mađara (pretpostavljamo, misli se na državljane, op. a.) predstavljali čelnici manjina kod predsjednika Republike”, s motom jedne od opomena Svetog Stjepana kralja: „Država s jednim jezikom i tradicijom slaba je i nemoćna”, na internetskoj stranici predsjednika Republike objavljeno je kako je 11. ožujka Pál Schmitt u svom uredu u Aleksandrovoj palači primio predsjednike

državnih manjinskih samouprava u Mađarskoj. Sastanak je upriličen povodom osnivanja novih saziva državnih manjinskih samouprava, te izbora njihovih čelnika.

Predsjednik Republike uvodno je naglasio, Mađarska prednjači u Europi s obzirom na autonomiju osiguranu narodnostima. Od 27 članica Europske Unije u 11 priznaju manjinsku autonomiju neke manjine, u našoj domovini 13 nacionalnih manjina uživa prava

u okvirima samoupravljanja. Predsjednik države podsjetio je na jednu od opomena Svetog Stjepana kralja, koja poziva na prihvaćanje stranih kultura, i koja do danas prožima odnose mađarske države prema narodnostima – piše uz ostalo u objavljenom tekstu.

Čelnici narodnosti ukratko su obavijestili predsjednika o problemima svojih zajednica, izrazivši svoja očekivanja prema Vladi. U svezi s novim Ustavom, čelnici narodnosti upozorili su na očuvanje pravnih ustanova koje su trenutno na snazi. Suglasili su se u tome da budućnost mađarskoj državi lojalnih zajednica, ali koje raspolažu dvojnim identitetom, u velikoj mjeri ovisi o potpori koju osigurava mađarska država.

Razgovorima su nazočili László Szászfalvi, državni tajnik za vjerska, civilna i narodnosna pitanja, i Csaba Latorcai, zamjenik državnog tajnika odgovoran za narodnosti, koji su, kako se ističe, uslužno odgovarali na postavljena pitanja čelnika manjinskih samouprava.

Kako se još dodaje, u Mađarskoj obitava 13 priznatih narodnosti: armenska, bugarska, ciganska, grčka, hrvatska, njemačka, poljska, rumunjska, rusinska, slovačka, slovenska, srpska i ukrajinska. Osim Cigana, čija se brojčanost procjenjuje na osamsto tisuća, približno četiristo tisuća pripada registriranim narodnosnim zajednicama u Mađarskoj, od kojih su dvije najveće: njemačka i slovačka.

Foto: Ivan Jakšić
-balatinac-

Susret Tibora Navracicsa i predsjednika državnih manjinskih samouprava

Tibor Navracics, ministar javne uprave i pravosuđa te zamjenik premijera Republike Mađarske, 18. ožujka u svom uredu primio je predsjednike državnih manjinskih samouprava. Ministar javne uprave i pravosuđa na susretu je najavio i raspisivanje natječaja za stipendije (Stipendiju za nacionalne manjine) namijenjene učenicima pripadnicima nacionalnih manjina, polaznicima dvojezičnih i jednojezičnih manjinskih srednjih škola. One bi se trebale raspisati još u ožujku, a poticatelj je ministar Navracics. Stipendija će iznositi mjesečno 60 tisuća forinti, a utemeljena je s namjerom potpomaganja onih nadarenih mladih osoba koje zbog udaljenosti stanovanja ili zbog materijalnih uzroka ne mogu se školovati na fakultetima ili visokim školama. Na natječaj se mogu prijaviti učenici temeljem preporuke srednje škole koja radi po jednojezičnom ili dvojezičnom programu nacionalne manjine – mađarski državljani s izjavom kako su pripadnici dane nacionalne manjine, čiji završni rezultati učenja u prethodnoj godini imaju prosjek barem 4.00, te ne dobivaju neku drugu vrstu stipendije. Na susretu i usuglašavanju stavova nazočni su bili i László Szászfalvi, državni tajnik za vjerska i manjinska pitanja Ministarstva pravosuđa i javne uprave, te dr. Csaba Latorcai, zamjenik držav-

nog tajnika za manjinska pitanja. Navracics je u razgovoru s predsjednicima državnih manjinskih samouprava, među kojima je bio i predsjednik Skupštine HDS-a Mišo Hepp, dao osobno jamstvo da u Mađarskoj neće biti povrede nacionalnih i manjinskih prava – donosi Mađarska izvještajna agencija (MTI). Na sastanku su predsjednici državnih manjinskih samouprava pregledali predane prijedloge uz predložene ustavne promjene Fidesz-KDNP-a te jasno naznačili da i nadalje inzistiraju na garanciji svojih ustavnih prava. Voditelji manjinskih samouprava podupiranje promjene Ustava i nadalje vežu za osiguranje svojih prava na jezik, kulturu, obrazovanje, samoupravno i parlamentarno zastupništvo, odnosno uza zadržavanje neovisne ustanove manjinskog povjerenstva. Nakon rasprave Fideszov političar novinarima je izjavio: Fidesz-KDMP otvoren je da uzima u obzir mišljenja nacionalnih i narodnosnih skupina u vezi s promjenom nacrtanog temeljnog zakona. Dodao je: o prijedlozima za promjenu, koji su izrađeni na temelju rasprave, ponovno će se usuglašavati s manjinskim samoupravama, a dođe li do sporazuma, prijedlog parlamentu može podnijeti Odbor za ljudska prava, za manjinska, civilna i vjerska pitanja.

beta

Pregovori Viktora Orbána u svezi s položajem romske zajednice

Predsjednik Vlade Viktor Orbán u petak, 18. ožujka, sastao se sa Zoltánom Balogom, državnim tajnikom odgovornim za društveno uzdizanje, i Floriánom Farkasem, predsjednikom Romske državne samouprave, kojemu je premijer čestitao na pobjedi na manjinskim samoupravnim izborima. Kao što je Péter Szijjártó, premijerov glasnogovornik, u svom priopćenju za javnost (putem kormany.hu i orbanviktor.hu) obavijestio, sudionici razgovora složili su se u tome da za poboljšanje položaja ciganske zajednice u Mađarskoj put vodi u prvom redu preko stvaranja radnih mjesta i obrazovanja.

Istakli su i važnost javnog reda, istovremeno su se složili i u tome da je održavanje javnog reda u Mađarskoj zadaća policije, te da zakone i pravila suživota svatko mora poštovati. Dogovor je postignut i o tome da će Vlada i Državna romska samouprava u skoroj budućnosti sklopiti okvirni ugovor.

Ustav mora uvažiti potrebe manjina!

U svakom smo pogledu otvoreni za to da poradi uporabe jezika, mađarskoga jezika, odnosno zaštite manjina učinimo potrebne izmjene u Ustavu – izjavili su na tiskovnoj konferenciji, 17. travnja, u Parlamentu József Szájer, Fideszov voditelj nacionalnog konzultacijskog tijela, i Matija Firtl, zamjenik voditelja frakcije KDNP-a.

Temeljni zakon u svakom pogledu treba udovoljiti potrebama manjina naše zemlje – kazao je József Szájer na tiskovnoj konferenciji, te dodao: Mađarska bi željela u tom pogledu postati državom uzornog modela.

Zastupnik je izjavio: na dogovoru u četvrtak zajamčili su voditeljima manjinskih samouprava da, sukladno Ustavu koji je na snazi, koalicija Vlade ozbiljno misli sudjelovanje nacionalne manjine i nacionalnih skupina u mađarskome javnom životu te u zastupstvu u Parlamentu.

Izmijenjeni zakon o pravima nacionalnih manjina formuliran je kao zajedničko, a ne kao pojedinačno pravo. To znači koncepcionalnu i strategijsku promjenu – istaknuo je József Szájer.

Voljeli bismo da se u mađarskome prav-

nom sustavu naglašenije pojavljuju prava nacionalnih manjinskih skupina – nastavio je Szájer.

I sadašnji Ustav sadržava pitanje uporabe jezika, sudjelovanje u javnom životu, gajenje kulture na materinskom jeziku. Želimo zadržati ta pravila, a i koraknuti dalje u svezi s tim. Spremni smo pridodati nadopune vezano uz pravo na materinski jezik u tekst nacrtu temeljnog zakona, koji je u pripremi – dodao je. Postojanje manjinskih samouprava već samo po sebi jest element koji je jedinstven u svijetu, stoga to treba dalje jačati – podvukao je József Szájer.

Među ostalima govorio je i o tome da temeljni zakon obvezuje državu za zaštitu mađarskoga jezika. Vezano uz ulogu manjinskog ombudsmana reče: prvenstveni je cilj promjene Ustava jamstvo sigurnosti građana. Nadležnosti parlamentarnog povjerenika i ubuduće su valjane, jamčeći time ostvarenje prava nacionalnih manjina.

Fideszov je političar nastavio: jamče da Ernő Kállai, parlamentarni povjerenik za prava nacionalnih i etničkih manjina, do isteka svoga mandata može nastaviti svoj rad.

Matija Firtl, zastupnik stranke KDNP-a, izjavio je: tisućstoljetna povijest od Svetoga Stjepana obvezuje nas na zaštitu manjina.

József Szájer na kraju tiskovne konferencije rekao je: otvoreni smo da radi uporabe jezika, mađarskoga jezika, odnosno zaštita manjina učinimo potrebne izmjene u Ustavu.

(fidesz.hu)

Izjava o očuvanju prava manjinskih zajednica u Mađarskoj

Manjine u Mađarskoj s velikim su očekivanjem primile osnivanje novog saziva parlamenta. Vjerovali su da dvotrećinska parlamentarna većina može donijeti one zakone koje manjinska politika u nas, zbog nedostatka potrebnoga političkog konsenzusa, već godinama kotrlja ispred sebe.

Narodnosne zajednice i parlamentarni pravobranitelj nacionalnih i etničkih manjina, izabran da brani njihova ustavna prava, prisiljeni su izvesti zaključak da do sada nisu učinjeni bitni koraci za razvijanje manjinskih prava, u smjeru kulturne autonomije i djelotvornog samoupravljanja. Nadalje razlog za zabrinutost daje pogoršanje životnih uvjeta romske zajednice, te kašnjenje s izradom preuzetih mjera za integraciju Roma.

Povod je za aktualnost naše izjave što bi nacrt novog Ustava iznesenog u javnost mogao rezultirati znatnim korakom unazad na polju manjinskih prava. Svjedoci smo sustavnog razgrađivanja rezultata manjinske politike u protekla dva desetljeća, a sve se to događa onda kada je Mađarska kao predsjedateljica Europske Unije predstavnicom raznobojne Europe.

Znatnim oduzimanjem novčane potpore dovedeno je u opasnost jedno od najvećih postignuća manjinske politike u Mađarskoj, djelovanje sustava manjinskih samouprava. Zbog financijskih teškoća manjinske će samouprave sve manje biti sposobne obavljati svoje temeljne zadaće, održavati svoje kulturne i obrazovne ustanove.

Negotovanje manjinskih zajednica izazvalo je zamisao da bi novi Ustav ukinuo nezavisnost pravne ustanove manjinskoga pravobranitelja, stoga bi njegove samostalne ovlasti za pokretanjem istrage učinio pukom formalnošću. Zakonodavac je državnim manjinskim samoupravama uskratio pravo suglasnosti pri donošenju pravnih propisa, smanjivši time njihov utjecaj na odluke koje dotiču manjinske zajednice.

Nacrt novog zakona o javnom obrazovanju ne sadržava sada još postojeća jamstva financiranja za očuvanje dosadašnje razine narodnosnog odgoja, obrazovanja. Nacrtu se može prigovoriti i s gledišta jednakih mogućnosti, jer samo načelno smatra istaknutim ciljem solidarnost i pravičnost, zapravo pak pridonosi i pojačava ponovno stvaranje društvenih

nejedna-kosti. Proteklih smo godina više puta prigovalarali na disfunkcionalno djelovanje sustava javnog zapošljavanja. Novo pravno reguliranje dalje je otežalo životne uvjete obitelji – većim dijelom pripadnike romske manjine – u nagomilano nepovoljnom položaju. Prema našim iskustvima većinu državljana, koji su upućeni na pomoć, samouprave mogu zaposliti samo nakratko. Te su mjere izazvale golemo nezadovoljstvo u krugu siromašnih ljudi, zbog nedostatka moći za ostvarivanje interesa gotovo „nevidljivih“, koji očekuju posao i životne uvjete kako bi mimoišli glad i bijedu.

Osim navedenih tijekova sve se više osjeća i tendencija koja umjesto rješavanja stvarnih društvenih i gospodarskih teškoća igra na poticanje uzbuđenja protiv pojedinih manjinskih skupina.

Radi zaštite manjinskih prava osjećali smo svojom dužnošću da javnost obavijestimo o navedenim pitanjima.

Uime i uz punomoć manjinskih zajednica:

dr. Ernő Kállai, parlamentarni pravobranitelj nacionalnih i etničkih manjina

Hrvatska samouprava Baranjske županije

Dana 17. veljače održana je redovita sjednica Hrvatske samouprave Baranjske županije s nekoliko točaka dnevnog reda. Sjednici je od sedam zastupnika nazočilo njih šest, odsutan je bio zastupnik Zoltan Horvat iz Mohača. U prvoj (i drugoj) točki dnevnoga reda prihvaćen je rebalans proračuna za 2010. g., u trećoj proračun za 2011. godinu, u četvrtoj mišljenje o nacrtu proračuna Skupštine Baranjske županije, u petoj odluka o izmjeni i dopuni poslovnika Hrvatske samouprave Baranjske županije. Hrvatska samouprava Baranjske županije ima svoju zastavu i grb, a utemeljila je i godišnju nagradu „Za baranjske Hrvate“ koju dodjeljuje jedanput godišnje uz novčanu nagradu od (sada) 50 000 Ft.

U 2010. godini Hrvatska samouprava Baranjske županije imala je proračun od 4.215 000, od čega je Samouprava Baranjske županije pomagala samoupravu s 2 373 000

Ft. Izdaci djelovanja iznosili su 2 500 000, na natječaje je podijeljeno 1 125 000 Ft. Hrvatska samouprava Baranjske županije, po mojim saznanjima, jedina je županijska i mjesna samouprava u Mađarskoj koja je Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj, pomagala s godišnjom potporom od 20 000 Ft. Trenutno Hrvatska samouprava ima za 2011. godinu proračun koji se sastoji od 419 078 Ft opće potpore za djelovanje područnih manjinskih samouprava za 2011. godinu na teret državnoga proračuna, što s ostatom iz 2010. godine čini 576 000 Ft. Po nadanjima predsjednika Hrvatske samouprave Baranjske županije Miše Šarošca i kako je razvidno iz prijedloga proračuna Samouprave Baranjske županije,

(ugovor sa županijskom samoupravom) putem javnoga natječaja raspodijeliti natjecateljima za programe i projekte hrvatskog sadržaja u županiji, natjecateljima, mjesnim hrvatskim samoupravama (kojih u Baranjskoj županiji ima 41) i hrvatskim civilnim udrugama.

ove će godine ona podupirati rad Hrvatske samouprave s milijun forinti, plus 372 000 Ft te s pomoći u naravi u iznosu od 1 077 000 Ft (režije, prostorije, telefon, administrativne i druge usluge djelatnika Županijske samouprave...).

Važno je napomenuti kako je 40% dodijeljenih novaca od ukupno milijun forinti Samouprava dužna

Branka Pavić Blažetin

Prema konkurentnijemu prekograničnom tržištu rada

U Zalakarosu je 23. veljače održana prekogranična konferencija o zapošljavanju u okviru provedbe Projekta „Prema konkurentnijem prekograničnom tržištu rada“ Mobile region. Cilj je konferencije bila razmjena znanja i iskustava na području razvoja tržišta rada, zapošljavanja i općenito razvoja ljudskih potencijala u prekograničnom području.

Konferenciji je pribivalo pedesetak sudionika, predstavnici projektnih partnera i dionika koji se bave tržištem rada iz Zalske i Međimurske, Varaždinske i Koprivničko-križevačke županije. Vodeći je partner Projekta Međimurska županija, a projektni su partneri: Regionalni centar za rad zapadnog Zadunavlja, Gospodarska i industrijska komora Zalske županije, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Čakovec, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Varaždin i PORA Razvojna agencija Podravine i Prigorja. Ukupna je vrijednost Projekta 211.714 eura. U okviru Projekta uspoređeno je stanje statističkih podataka s mađarske i hrvatske strane, određeni su oblici suradnje koje je poželjno provoditi u budućnosti, prije svega za vrijeme ulaska Hrvatske u Europsku Uniju, a koji će dodatno povezati dvije zemlje i njihove pogranične regije i tako stvoriti novi formalni oblik suradnje. U okviru radionica prikazani su modeli unapređenja vještina i znanja zaposlenika partnerskih ustanova u promicanju i razvoju pokretljivosti radne snage na prekograničnom tržištu rada. S aktivnostima Projekta

nazočne je na konferenciji upoznao njegov voditelj Darko Radanović, a do kolovoza, dokad traje Projekt, u planu su još treninzi za stručnjake iz ustanova za zapošljavanje, radionice za poslodavce, nezaposlene, učenike i roditelje te, naravno, predstavljajući Projekta i pokretljivosti tržišta rada na raznoraznim manifestacijama u obje države i posebno preko glasila. Jedna je od glavnih aktivnosti ovog projekta i izrada regionalnog web-portala preko kojeg će se moći dobiti sve informacije i korisni savjeti vezano za zapošljavanje u obje države, a moći će se pretraživati i otvoreni natječaji za zaposlenje. Dr. János Sipos, glavni pročelnik Glavnog odjela za monitoring i nadzor prava u Područnome Vladinom uredu Zalske županije, koji je prikazao nedavno uvedeno preustrojstvo državne uprave u Mađarskoj i u Zalskoj županiji kroz uspostavu Vladinih ureda. Renata Fullerne Verger u ime Gospodarske i industrijske komore Zalske županije prikazala je ulogu gospodarskih komora u strukovnom obrazovanju u Mađarskoj, a Ambrus Kiss izložio je stanje na tržištu rada u Zalskoj županiji, te primjere dobre prakse u profesionalnoj orijentaciji. Vladimir Zebec, pročelnik Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područne službe Čakovec predočio je stanje na tržištu rada u Međimurskoj županiji, a aktivnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područne službe Varaždin, te stanje na tržištu rada u Varaždinskoj županiji prikazala je pročelnica Jasenka Hutinski. Aktivnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područne službe Čakovec na području profesionalnog usmjeravanja i obrazovanja predstavila je Sanja Ježić. Mogućnosti financiranja EU projekata u Republici Hrvatskoj s naglaskom na projekte u okviru IV. sastavnice IPA programa Razvoj ljudskih potencijala izložila je Senada Ranilović u ime PORE Razvojne agencije Podravine i Prigorja koja je dala pregled svih većih shema u okviru navedene IV. sastavnice IPA programa. Projekt se nastavlja sa sajmovima poslova u Čakovcu i u Varaždinu potkraj ožujka.

Beta

Već viđeno. Tko je član Saveza Hrvata u Mađarskoj? Acta non verba vodi boljitku!

Sukladno odredbama Statuta Saveza Hrvata u Mađarskoj, predsjednik Joso Ostrogonac sazvao je sjednicu Predsjedništva za 4. ožujka u pečušku Hrvatsku školu Miroslava Krležu. Za sjednicu su predložene ove točke dnevnoga reda: plan rada Saveza Hrvata u Mađarskoj za 2011. godinu; rasprava o načinu delegiranja za kongres SHM-a; rasprava o djelovanju Croatice i Hrvatskoga glasnika te razna pitanja. Dnevni su red nazočni prihvatili, i to: tajnica Udruge baranjskih Hrvata Marijana Balatinac dr. Al-Emad (budući da predsjed-

forinti, po uplati članarine prihod je 1.300.000 Ft (dvije godine 2009. i 2010.), ostatak od prošle godine je 660.000 Ft, ali na teret toga iznosa su se isplatili poštanski i telefonski troškovi. Prema tome SHM na bankovnom računu ima 1.895.000 Ft.

Odbacio je kritike koje je dobio nakon utemeljenja HDS-a naglasivši kako misli da nije njegova krivica da Gradišćanci nemaju dužnosnika i zastupnika u skupštinskim odborima.

Ladislav Gujaš u svom obraćanju kazao je

Hrvatov u Ugarskoj, prije osnivačke skupštine HDS-a ponudene tri pozicije, koje su oni odbili, a na samoj skupštini imali su kandidata i za zamjenika predsjednika, koji nije dobio potrebnu većinu glasova.

Potom je član Predsjedništva Saveza Hrvata u Mađarskoj i predsjednik Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj Čaba Horvath u drugoj točki dnevnoga reda imao izlaganje u svojstvu ravnatelja Neprofitnog poduzeća Croatice u kojem i Savez Hrvata u Mađarskoj ima vlasnički udio od 3%, dok kod

Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj, i Savezov pravnik Jože Takač

Čaba Horvath, predsjednik Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, i Jozo Solga, predsjednik Udruge podravskih Hrvata i voditelj Ureda Hrvatske državne samouprave

nik Udruge Ivan Guban zbog obveza nije mogao nazočiti sjednici), predsjednica Udruge Hrvata grada Budimpešte i njezine okolice Jelica Pašić Drájkó, predsjednik Društva Horvata kre Mure Ladislav Gujaš, predsjednik Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj Čaba Horvath, predsjednica Bačkog ogranka SHM-a Angela Šokac Marković, predsjednik Udruge podravskih Hrvata Jozo Solga. Sjednici su nazočili i predsjednik Odbora za financije i nadzor Mijo Štandovar, pravnik Jože Takač, te predstavnici medija: glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin i urednica Radija Croatice Kristina Goher.

Pozdravivši nazočne, predsjedatelj Joso Ostrogonac zamolio je članove Predsjedništva da dostave izvješće o četverogodišnjem djelovanju te četverogodišnje financijsko izvješće regionalnog tijela kojem su na čelu, budući da za kongres treba pripremiti pismeni materijal. Izvijestio je nazočne da je SHM dostavio obračun o dobivenoj potpori za djelovanje u prošloj godini Odboru za ljudska i manjinska prava, vjerska i civilna pitanja pri Mađarskom parlamentu te da je dostavljen natječaj za NCA. Na teret proračuna Saveza regijama je prosljeđen iznos od sto tisuća

kako je Društvo Horvata kre Mure dalo svoje kandidate na zemaljsku listu, ali prije HDS-ove osnivačke sjednice nitko ih nije potražio, nije sazvana sjednica ZO-a da se dogovore o budućem ustroju i dužnosnicima HDS-a. Po njemu, pod stolom su se podijelile pozicije, ali pojedinci na to nisu imali utjecaj. Reče je kako je glede toga Savezovo politiziranje na nuli. Pridružio mu se i Čaba Horvath koji je kazao kako je nakon HDS-ove osnivačke sjednice sazvao sjednicu Predsjedništva Društva i zastupnika u Skupštini. Osvrnuo se i na izvješće o tom u Hrvatskome glasniku kazavši: „Možda će glavna urednica informirati svoju kolegicu da Društvo ima i predsjednika jer može se napisati članak da on nije ni sudjelovao jer nigdje se ne spominje njegovo ime.“ Rekao je kako nema pojedinaca iz Gradišća u članstvu Saveza (tek nekolicina) te smatra ako se o u tome ne raspravlja na višoj razini, ne može se očekivati da će se više njih učlaniti u Savez. Kazao je: „Nepolitički je ispalo da Gradišće nema dužnosnika ili zastupnike u odborima“. Pozvao je Predsjedništvo na proslavu djelovanja Društva 26. ožujka u Sambotel. Čulo se potom kako su šestorici zastupnika HDS-a, kandidatima udruge Društva Gradišćanskih

tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, Savezov i HDS-ov vlasnički udio je po 50%, a (prividno vlasništvo, kazao je Jozo Solga, jer ne nalazi nikakav ugovor o tome, pa je i pitanje što znači to često spominjano vlasništvo) on se u praksi ostvaruje tek kod procesa biranja glavnog i odgovornog urednika. Novonastalim sustavom dodjele potpore za izdavanje tjednika Hrvata u Mađarskoj (potpora je sastavni dio proračuna HDS-a s točnim namjenskim iznosom) otvara se niz pitanja čije rješavanje tek predstoji kao i rješavanje odnosa političkog tijela Hrvata u Mađarskoj i civilne udruge Saveza Hrvata u Mađarskoj. Kako je naglasio Čaba Horvath, najvažnije je pitanje riješiti udio vlasništva u firmi. To se još odnosi na prošlu godinu kada je HDS za 15 milijuna forinti povisio svoj udio u Croatici (kupivši 46% vlasništva u tvrtki od Saveza; 97% – 3%). Prethodni omjer vlasništva u tvrtki bio je: Savez 49%, HDS 51%. Ugovor između dva tijela još nije potpisan. Na gruntovno-vlasnički list nove zgrade treba što prije navesti Savezovo vlasništvo i u zgradi (oko 76m²). U novoj zgradi neke su prostorije obnovljene, izgrađen je novi studio, pokrenut je tečaj hrvatskoga jezika i izgrađen jezični laboratorij, do sada je bila jedna sku-

pina polaznika, obnovljen je podrum, nabavljen namještaj. Podrobniji uvid u prošlogodišnje poslovanje zastupnici će imati u svibnju kada bude gotova bilanca za 2010. godinu. Moli da se riješi pitanje Nadzornog odbora Croatice jer su u dokumentima navedeni prijašnji članovi. Neka se odredi omjer članova, koliko delegira HDS, koliko Savez. Sljedeća sjednica Nadzornog odbora sazvat će se po trenutačnome članstvu, ne zna kada će to biti jer to nije njegov zadatak, nego predsjednice Nadzornog odbora Marije Pilšić.

Čaba Horvath se osvrnuo na zadnju sjednicu Skupštine HDS-a te kazao kako je odobren proračun za Croaticu i kako tvrtka nije dobila traženi iznos (15 milijuna forinti), pa je on stoga smanjio broj zaposlenih (koji su bili s ugovorom) i broj emisija Radija Croatice (s tri na jednu tjedno, od 15. ožujka) i kako nema nade u boljitak, a njegov mandat ravnatelja istječe potkraj rujna 2011. godine, te kako i Savez ima pravo biranja ravnatelja, a jednako i to kako Croatica nema nikakvih novčanih rezervi. Na to je predsjednik Udruge podravskih Hrvata Jozo Solga, koji je ujedno i voditelj Ureda HDS-a, kazao kako je Croatica tražila od HDS-a 15 milijuna forinti za ostvarivanje predloženog plana poslovanja, a dobila je 16.950.000 Ft, pa ne razumije ravnatelja Croatice o čemu govori i zbog čega je učinio korake koje spominje kada je i ovako Croatica dobila 1,95 milijuna forinti više od tražene potpore za ostvarivanje svoga Plana poslovanja u 2011. godini, što je prihvatila Skupština HDS-a.

Čaba Horvath reče da je upitno kako će nadalje funkcionirati Croatica, treba sastaviti 36 udžbenika, možda ako se raspišu natječaji, onda će se situacija poboljšati. On je naglasio i na skupštini kako je svake godine u rezervi bilo 10–15 milijuna forinti koje on sada nema jer tvrtka prihod od prodaje udžbenika može očekivati tek u rujnu i listopadu. Rezerve nema zato što je lani Croatica uplatila kamate za kredit dignut za kupnju nove zgrade, 12 milijuna forinti. Nada se da će većinski vlasnik naći rješenje za nastalu situaciju jer Croatica plaćanje kamata ne može sama riješiti. Kazao je kako je iznenađen riječima predsjednika HDS-a koji je na skupštini rekao kako se samo troši u Croatici i ne posluje se dobro, a i pitanja tipa koliko smo zaradili i koliki je dobitak neugodna su jer tvrtka treba da zaradi plaću šestoro zaposlenika. Pohvalio se kako je vrijednost Croatice sa svim pravima i strojevima trenutno oko 500 milijuna forinti te je on uvrijeđen postavljenim pitanjima i nada se kako će moći dokazati što je uspjela Croatica. Takvi su zastupnici HDS-a glasovali koji i ne znaju kako Croatica funkcionira. Angela Šokac Marković reagirala je kazavši kako ne samo novi članovi nisu načisto s time nego ni stari, jer ona još nije vidjela materijal koji točno ocrtava zaradu i trošak, te kako postoji razuman jezik koji objašnjava kamo što i tko spada, na što je Čaba Horvath odgovorio kako on svake godine preda mate-

rijal na 30–40 stranica i ne zna kako se to opširnije može predati, a kontrola Nadzornog odbora i njegovo mišljenje redoviti su, zato je čudno što se govori kako gospodarenje nije pregledno. Marijana Balatinac upitala ga je kako da među prihodima Croatice već godinama ne navodi iznos od prihoda prodaje Kalendara? Čaba Horvath reče kako će se to vidjeti u detaljnom materijalu kada se sastavi bilanca za 2010. godinu. (Materijal će se odnositi na 2010. godinu, a pitanje Marijane Balatinac odnosilo se na Plan prihoda u 2011. godini.)

Naglasivši kako ne vidi razloga da se toliko crno govori o budućnosti tvrtke, i kako to pitanje skoro treba riješiti, Jozo Solga je razjasnio kako Skupština nije ništa oduzela od Croatice. Predloženi i prihvaćeni plan poslovanja i troškovi u 2011. godini u potpunosti su pokriveni, a ravnatelj je govorio da je trebao otpustiti pet suradnika (honorarni suradnici), nije mu jasno zbog čega. Ako ravnatelj govori o otpuštanju pet osoba, onda mu nije jasno kako je uspio raditi u 2010. godini. Ne treba smanjiti broj radijskih emisija (u prihvaćenome poslovnom planu naznačene su tri emisije tjedno). Za to je dodijeljen namjenski iznos: 3,89 milijuna plus dodatnih 8,6 milijuna za djelovanje. Neka voditeljica Radija sastavi proračun za Radio (dvije emisije), a ravnatelj proračun od 8,6 milijuna za iduću sjednicu ZO-a. Podcrtao je kako poslovnom planu nitko nije oduzeo ništa i kako je Croatica dobila 1,95 milijuna više od traženoga iznosa. Solga reče i to da se u impresumu Hrvatskoga glasnika unese kako su vlasnici lista Savez Hrvata u Mađarskoj i Hrvatska državna samouprava. Angela Šokac Marković kazala je da bi trebalo i za sjednicu ZO-a napraviti materijal kako glavna i odgovorna urednica te novinari zamišljaju razvoj toga lista.

Prišlo se šakaljkivoj temi, načinu delegiranja delegata na kongres Saveza Hrvata u Mađarskoj, o čemu se već u više navrata raspravljalo. Ono što je prihvaćeno jest kako će kongres biti održan ove godine u Budimpešti. Nažalost, još nije postignut konsenzus, niti je donesena odluka o broju delegata i načinu delegiranja, te još uvijek nije razriješeno pitanje članstva Saveza Hrvata u Mađarskoj. Ovdje je važno naglasiti kako dvije regije (ovdje se misli na zemljopisni pojam), Gradišće i Zala, imaju tek nekoliko članova u Savezu Hrvata u Mađarskoj koji su potpisali novu pristupnicu Savezu Hrvata u Mađarskoj (saznali smo: Zala tek troje) i kako svoju ulogu i značenje u Savezu Hrvata u Mađarskoj i u tijeku odlučivanja u tome vide u prvom redu kroz jačanje uloge regionalnih udruga (ili broja članstva u regijama iz devadesetih godina (bez njegove revizije, po načelu sazivanja posljednjega redovitog kongresa u Koljnofu 2005. godine) naspram pojedinačnoga članstva koje plaća redovitu članarinu u Savezu.

Rasprava je započeta *ab ovo*, od popisa članstva načinjenih prije dvadesetak godina

(za neke se kazalo kako se zna kod koga su) do odluka Izvanrednog kongresa 2008. godine sazvanog u prvom redu zbog zavrzlama oko članstva, različitog tumačenja odredaba važećeg Statuta, do zadatka revizije članstva koji do današnjeg dana nije izvršen, do statusa udruga učlanjenih u Savez, preko članstva izdignutih Savezovih regionalnih udruga (takvih je pet), do privatnih osoba članova Saveza Hrvata u Mađarskoj. I glede uplate članarina i njezine neprekinutosti u 2011. godini od Izvanrednoga kongresa postoji nedosljednost, ima onih koji su potpisali pristupnicu, ali nisu uplatili članarinu. Što s njima?

Jozo Ostrogonac osvrnuo se na neredovitu uplatu članarina od Izvanrednoga kongresa 2008. godine. Do sada je članarinu uplatilo dvadesetak udruga, uglavnom iz Gradišća i Baranje te Bačke, primjerice: Udruga Hrvati-Horvátok Koljnof, Udruga Hrvati Unda, Čepreški pjevački zbor Čepreg, HKD Četarci Gornji Četar, Udruga baranjskih hrvatskih samouprava Pečuh, Mosonmagyaróvári Horvátok Egyesülete, Szombathelyi Horvátok Egyesülete, KUD Šopron, KUD Baranja Pečuh, Udruga šokačkih Hrvata Vršenda, Udruga hrvatskih vinogradara u Mađarskoj Pečuh, Matica, Neprofitna udruga bunjevačkih Hrvata Aljmaša, Mohačka Šokačka čitaonica, Udruga prijateljstva Komlova i Valpova, KUD Marica, KUD Augusta Šenoe, Društvo Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, Orkestar Čabar. Oni mogu delegirati po jednu osobu na kongres. Zaključeno je da one udruge koje su potpisale pristupnicu, a još nisu uplatile članarinu, poradi ostvarivanja prava delegiranja na kongres dobiju pismo o što skorijoj uplati članarine.

Predsjedništvo Saveza Hrvata u Mađarskoj već je donijelo odluku da predsjednici regija, svatko u svojoj regiji, naprave reviziju članstva bilo pismenim putem bilo osobno i da se zainteresirani izjasne prema pristupnici hoće li biti i nadalje članovi Saveza. To nije učinjeno, pa se rasprava vratila slično onima prije donošenja spomenute odluke.

U raspravi su se iskristalizirala mišljenja, na jednoj strani Zala i Gradišće, na drugoj Budimpešta, Bačka, Baranja i Podravina, regije koje imaju najviše privatnih osoba u članstvu Saveza Hrvata u Mađarskoj. S teškom mukom konsenzusom je zaključeno nakon izrečenih prijetnji sudom (u slučaju nelegalnog sazivanja kongresa u skladu s različitim tumačenjima slova Statuta) kako treba potražiti znano članstvo, ponuditi mu novu pristupnicu i prihvaćanje plaćanja članarine što je odredio Izvanredni kongres 2008. godine, dakle nakon revizije članstva što skorije sazvat i kongres.

Na toj osnovici je nastavljena umalo dvosatna rasprava kako bi na samome kraju bilo prihvaćeno da do kraja ožujka regionalni predsjednici obave reviziju članstva.

Slikari i članovi hrvatske likovne udruge „Cro Art” u subotu, 5. ožujka, bili su gosti segedinske Hrvatske manjinske samouprave, gdje su sudjelovali na jednodnevnoj maloj koloniji. Goste iz Subotice dočekaao je u svojoj kući dopredsjednik segedinskog HMS-a *Tibor Rajčić*. Kolonija je održana u Sveučilišnoj i županijskoj knjižnici „Somogyi Károly”, gdje su slikare pozdravili član segedinske gradske uprave zadužen za kulturu *Nándor Koháry* i predsjednik tamošnjeg HMS-a *Dušan Marjanović*. Po završetku kolonije priređena je izložba nastalih radova o kojima je govorila keramičarka i članica segedinskog HMS-a *Erzsébet Jojar*.

Druženje slikara nastavljeno je u segedinskom Vodoprivrednom muzeju, a dogovorena je i buduća suradnja između „Cro Art” i segedinske Hrvatske samouprave. Udrugu „Cro Art” 25. siječnja 2011. godine osnovala je skupina od dvadesetak likovnih umjetnika, slikara amatera, zanesenjaka i simpatizera.

Idejni je tvorac udruge poznati ljubitelj likovne umjetnosti i lijepoga Josip Horvat. On kaže da je razgovarajući sa svojim dugogodišnjim suradnicima na likovnom polju, shvatio da postoji potreba za ovakvom udrugom. „Iz tih razgovora rodila se ideja da se i kod nas formira čisto likovna udruga koja bi

„Cro Art” na koloniji u Segedinu

okupljala likovne umjetnike i pružala im priliku za iskazivanje vlastita dara i promicanje, čuvanje, njegovanje i sakupljanje hrvatske kulturne baštine. U našem gradu i okolici nema takve udruge, postoje kulturno-umjetnička društva poput HKC 'Bunjevačko kolo' i HKPD 'Matija Gubec' koja imaju svoje likovne odjele, ali čisto likovne udruge do sada nismo imali.” Udruga je uplanirala održava-

nje dviju kolonija godišnje i više jednodnevnih kolonija. Jedna od tih kolonija nosit će ime poznatoga likovnog pedagoga, pokojnog Stipana Šabića. Kako kaže Josip Horvat, održavat će se i godišnja višednevna međunarodna kolonija „Panon” koja se već održava u Hrvatskoj i Mađarskoj te okuplja tamošnje slikare.

hr/hg

Poruke s Alfölda

U suorganizaciji aljmaške Galerije Tibora Dulića i Prosvjetnoga neprofitnog d. o. o. XIII. okruga, u srijedu, 2. ožujka, u Galeriji Istvána Mácsaia u budimpeštanske Prosvjetnom središtu Attila Józsefa otvorena je izložba slikara Tibora Dulića (1935–2005) s naslovom *Poruke s Alfölda*.

izložbu je otvorio dr. Loránd Benkő, glavni ravnatelj Mađarske nacionalne galerije. Danas je bio dobar osjećaj biti Aljmašaninom, i u onome smislu da su se okupljeni posjetitelji mogli diviti umjetnosti našega „zemljaka”, ali i zato što je mnoštvo Aljmašana došlo slaviti zajedno s umjetnikovom obitelji. Mnogo ih je došlo (jednim autobusom) iz Aljmaša, ali i Kečkemeta i drugih krajeva zemlje, te i onih Aljmašana koji žive u Budimpešti” – piše uz ostalo u svom dopisu dr. István Attila Szoboszlai u ime Društva prijatelja koji se vežu za Aljmaš.

Svojom nazočnošću svečanost otvorenja uvećao je i Mišo Hepp, predsjednik

Hrvatske državne samouprave. Izložba je otvorena do 18. ožujka, radnim danima od 10 do 18 sati.

S. B.

Slijeva: predsjednik HDS-a *Mišo Hepp*, umjetnikova udovica *dr. Éva Benkő* i *dr. István Attila Szoboszlai*

„Radosno vas mogu izvijestiti da je uz veliko zanimanje – i dvorana i hodnik dupkom su ispunjeni posjetiteljima – okupljene pozdravila slikareva udovica *dr. Éva Benkő*, a

POGAN – Ženski pjevački zbor Snaše ovih je dana započeo studijsko snimanje svoga prvog nosača zvuka. Kako nas je obavijestila voditeljica zbora *Beti Orović*, Zbor djeluje već 15 godina, a danas okuplja desetak članica koje će na CD-u podastrijeti javnosti petnaestak pjesama uz pratnju Orkestra Vizin.

Trenutak za pjesmu

Ivica Jakšić

Vrijeme križeva

Znam jednog pravog vjernika
zabili su ga na križ
33. godine
bio je petak

A bilo je križeva prije
i poslije njega

Bilo je vremena prije
i poslije njega
ali nikad kao ovo
Ovo vrijeme
i ovaj križ
na mojim leđima

I pitam se
kad bi uz kaput
bilo moguće
odložiti križeva
I pitam se
kad bih ja svoj zaboravio
u garderobi nekog kazališta

Pitam se kažem

po čemu bi me onda
prepoznali ljudi

Zbogom, Ferdi bači!

Premинуo kantor već od pol stoljeća u Nardi

U 86. ljetu života u špitalju se je tiho, u Božjoj milosti otprovio na vječni žitak Ferdinand Horvat, kantor, rajlaš, osnivač folklorne grupe, kasnije pak i jačkarnoga zbora u Nardi. Svoju kantorsku službu je započeo mlad i sa svojim jačenjem i svirkom je prik pedesetljeća pomagao i polipšao crikvene obrede, ne samo u rodnom mu selu Nardi, Kišnardi, nego i u

Gornjem Četaru. Orgulanje je ostavio nek pred četirmimi ljeti. Iz ljubavi i obvezanosti glazbi, vjeri i jeziku, vjerno je služio Boga, djelao još i u tuđini za svoju familiju i narod. Pred dvimi ljeti su Ferdi bači sa svojom hižnom družicom Anom svečevali dijamantnu obljetnicu hištva i tom prilikom su detaljno povidali za svoj ni najmanje jednostavan žitak polag hatara. Zgodni mužikaš je bio jedini u selu ki se je znao s instrumentom baratati, a u svojoj profesiji u tišlarstvu su bili med prvimi djelači. Kako su mi rekli, u žitku su još i već ljubavi imali i ta ljubav prema Bogu, familiji, mešttriji i mužiki su im pomagali svenek pobijediti sve poteškoće. Ferdi bači su ostali vjerni svojoj zemlji Ugarskoj, a i Nardi, zaman su je bistvali da se ganu 1956. ljeta u Ameriku, oni su si izabrali teži put. Ostati, pošteno ishraniti dva sine i preživiti sve strahote (Drugi svitski boj, a zatim i komunistički režim) u jednom takovom zaprtom selu, kade je bio grih još i prik Esteraja pogledati. Ferdi bači su već od sedamdeset jačak pobrali u selu, ter ostavili za jerb ljubiteljem folklornoga blaga. Na omladinski tabori marljivo su nam pleli košare, a još i u kasnoj starosti sami su brali šibe polag Pinke. Pred dvimi ljeti svoje gostovanje sam završila pri nji s timi riči da neka nam još dugo u zdravlju čuvaju najlipšu hrvatsku rič ter i zanimljive povidajke i da još dugo ljet zaguslaju i za našu dušu. Uvjerena sam da njevoj svirki sad se jur odzgora andjeli veselu. Na zadnjem putu sprohadjali smo našega pokojnika 11. marcijuša, u petak, uz rodbinu, poznani, poštovatelji iz okolišnih sel ter sa svojimi jačkami pjevači i pjevačice nardanskoga zbora, a sunčani traki kot da su nas htli batriti u velikoj tugi.

Hižnoj družici teti Ani, sinu Šandoru i Miklošu, snaham, nukicam i pranukicam izražavamo naše dĭboko sužalovanje, a pokojnomu željimo miran počivak. Ferdi bači, neka Vam bude laka nardanska zemljica!

-Timea Horvat-

Ferdinand Horvat s harmonikom i folklornom grupom Narde ku je osnovao 1948. ljeta

Novouređena knjižnica

U kolovozu prošle godine u Kačmaru je otvorena novouređena knjižnica, informativno i društveno mjesto koje djeluje u okviru uslužne djelatnosti Bačko-kiškunske županije, odnosno Županijske knjižnice Józsefa Katone, a u financiranju Aljmaške mikroregionalne suradnje i Samouprave sela Kačmara. Nova knjižnica obnovljena je i uređena s

potporom Nacionalnog fonda za kulturu (NKA) i Samouprave sela Kačmara. Na ulazu knjižnice, koja je smještena u zgradi nekadašnjega dnevnog boravka osnovne škole, na Trgu slobode br. 5, posjetitelje očekuje trojezični naziv ustanove, i obavijest o radnom vremenu, na mađarskom, njemačkom i hrvatskom jeziku. Na novim policama za knjige također nailazimo na trojezične natpise. Knjižnica je osim ponedjeljka, kada je slobodan dan, otvorena od utorka do četvrtka od 8 do 12 i od 13 do 17, petkom od 8 do 12 i od 13 do 19, a subotom od 8 do 14 sati. Korisnicima nudi usluge čitaonice, posudbe knjiga i časopisa, slušanje glazbe, priredbe, besplatni internet (e-magyarország pont). Kako saznajemo, knjižnica je utemeljena još 1965. godine, a raspolaže knjižnim fondom od 17 234 knjige, među njima i fondom hrvatskih i njemačkih knjiga. Knjižničarka Ilona Szvorený Bezzeg pokazala nam je obnovljenu i novouređenu knjižnicu (na slici). S. B.

ALJMAŠ – U glavnoj organizaciji Društva prijatelja koji se vežu za Aljmaš, u Galeriji Tibora Dulića, u petak, 4. ožujka, u Aljmašu je otkrivena spomen-ploča i otvorena izložba slikara Tibora Boromisze (Aljmaš, 1880–Senandrija, 1960), bunjevačkoga podrijetla. Pokroviteljica izložbe bila je Katalin Makray Schmitt, supruga predsjednika Republike.

Spomen-ploča Tiboru Boromiszi otvorena je u Domu za djecu na Trgu junaka 10. Uz prigodne riječi predsjednik Skupštine Bačko-kiškunske županije Gábor Bányaia, ploču su posvetili katolički župnik János Bergmann i reformatski dušobrižnik Árpád Tóth, a sudjelovali učenici Gimnazije Jánosa Hunyadia. Izložba je pak otvorena u Galeriji Tibora Dulića u zgradi knjižnice na Trgu junaka 12. Uz prigodne riječi aljmaškoga gradonačelnika Balázsa Németha, izložbu je otvorila dr. Katalin Török, a sudjelovali su učenici Gimnazije Jánosa Hunyadia: Henrietta Vadai (pjesma) i Marcella Bundula (glasovir).

Izložba je otvorena do 25. ožujka, radnim danima od 9 do 17 sati, a prema dogovoru unaprijed (na telefonu 06-79/ 341-350), i u drugo vrijeme.

Bogatstvo...

Foto: Similje Zegnal Farago

Bunjevke iz Gare

Premijera petroviskoga Igrokazačkoga društva

„Žitak kot ringišpil” pravi zgoditak

Samo pohvale je vridna odluka režiserke petroviskoga Igrokazačkoga društva, Ane Škrapić-Timar, ka je za svoje talentirane glumce ovo ljeto izabrala tekst hrvatske autorice Štefice Fanjek iz Svetoga Ivana Zeline, pod naslovom Žitak kot ringišpil. Kako je rekla peljačica ovoga Društva, ko je prošlo ljeto proslavilo 20. obljetnicu postojanja, aktualna šalna komedija Petrovišćanov je spojena iz trih kratkih skečev (Hudi beteg, Babica se zdignula i Žitak kot ringišpil) ke je ona srićno stavila u jedan paket i gor se ne zame upamet da ti bi bili po pravom tri različiti dijeli. Tako zadnje fašenske nedilje petroviskoj publiku darovan je igrokaz s puno smiha, humora i šale. Štorice nekako su povezane i peljaju nas u seosku sredinu, za ku na pozornici i med stvarnosti, svakarčkove spodobnosti smo mogli i mi sami otkriti. U prvom dijelu u seoskoj ordinaciji betežniki čekaju doktoricu, ka kasni. Prvi sugovorniki su Kata (Tereza Milišić-Szabó) i Franci (Andraš Handler) ki se slažu u tom da najbolje vraćstvo na sve boli i bolesti je žgano. U medjuvrimenu dospene u čekaonicu i Lidija (Zorica Moricz-Timar). Nestrpljiva mlada dama svim nazočnim daje na znanje da se njoj pašći i prik reda mora svojim problemom na vraćenje. To se kasnije predstavlja i malim maneverom skupaspadanja. Izgleda karakter Cigana ne more nigdor bolje odigrati na petroviskoj pozornici od Imrija Kapitara ki i ovput sjajno se najde u svojoj ulozi, krvavom glavom i svojom pričom za lipimi ženskami.

Seljaki s delegati iz Europske Unije

Šlag na torti je dolazak staremajke (Marije Borhi-Franji) i nukića Marka (Tamaš Papp) ki se skubu zbog cipljenja protiv klopov. Mali ne bi htio injekciju, a staramajka sa svom silom tvrdi da njemu je to potribno. Iz te situacije nastaje prava kalamajka jer i druga staramajka Kata je u ordinaciji ka stane na stran Marka. Doktorica (Marija Milišić-Moricz) sa svojom asistenticom (Marijom Vujčić) rješava napetu situaciju, svi pacijenti dođu na red, sa svojim manijama, buhami u glavi. I ovom prilikom se dokaže kako jedna doktorica mora biti i psihologinja, posebno na selu, kade se vjeruje svakoj južno-američkoj seriji na televiziji, kade, kad se kaže sličite se, rashitaju se rublja pak človik stoji gol do kože za paravanom. U drugom dijelu spektakla u seoskoj hiži babica (Tereza Milišić-Szabó) leži u stelji. Posebno su nam dragi med dekoracijama škornje s nutarnjom vridnošću, flošom žganoga i šerbljinom. Redom dođu posjetitelji, dokle se starica razjasni da njoj ne boli ništ, nek zato glumi bolesnu da konačno dojde u posjet domom sa svojom familijom i kćerka. Želja joj se spuni, ali ne uprav na dobro vrime, kad je Petrova i bućura. Tijekom igre se upoznaju novi liki, snaha Roska (Ana Geošić-Neubauer) sin Jive (Laslo Škrapić), kćerka (Marija Vujčić) i nje muž Štefan (Petar Temmel) kot i sin Leopold (Petar Temmel ml.). Kćerka stanuje u velikom gradu kot domaćica, od obisti ne zna što će sa sobom. Biži kozmetičarki, frizerki, pinez je dost, a u glavi je škura da joj motika ispade iz zubi. Na Petrovu dobije pravu lekciju, kako se šika ponašati u svojem bivšem domu, u kom je odrasla ali zabila je otkud potječe. Treći dio predstavlja seosku familiju, u koj poglavar (Laslo Škrapić) djela u Beču, a domaće gospodarstvo sve bolje se diže, zahvaljujući i marljivom djelu žen, ke nek sramotu moru donesti na glavu muža. Kad susjed najprstane s idejom da „delegati iz Europske Unije posjećuju uprav ov stan” nastaje kaos. Cijela hiža se uči po nimški,

Zvanaredni glumački par Andraš Handler i Tereza Milišić-Szabó

kuriju se rižu nokti i perje, svi stanovnici se skrbu najlipše lice pokazati došljakom. Po novoj modi se oblič, frizuru si dati napraviti to je obavezno. Tako prik različitih šalnih situacijov konačno zajdu i delegati ki se pominaju po engliški, ali to ni najmanje ne rajza gostodavatelje. Na kraju sve dobro završi s izrekom da je žitak ringišpil, jer smo jednoč odzdol, a drugič pak odzgor. Po volji, uspjehu, rezultati, ljubavi i srići. Ne samo u kazališću nek i u našoj svakidašnjici. Kraljica petroviske pozornice prez sumlje je u ovoj komediji stolična Tereza Milišić-Szabó, a trebamo pohvaliti i mladoga Tamaša Pappa ki je isto tako briljirao u svoji uloga. Uza to cijela ekipa je još jednoč sve pohvale vridna, jer igrači blizu tri ure su držali gledatelje u smihu do suz i do kraja su znali koncentrirati na tekst, gibanje i zabavljanje, a vidljivo su imali i oni sami puno veselja pri nastupu.

Razumljivo je da je domaća publika bila oduševljena u prepunoj dvorani i burnim aplauzom je svečevala svoje kazalištarce, tih sedamnaest (med njimi i tri nove mlade glumce) igračev ki su se latili posla i spremni su još čuda ljudi širom Gradišća ter još i dalje obradovati s ovom odličnom predstavom.

-Timea Horvat-

Scena u čekaonici doktorske ordinacije

Katoljske poklade

Hrvatska samouprava sela Katolja 26. veljače organizirala je cjelodnevnu priredbu pod nazivom Katoljske poklade. Sastanak je sudionika priredbe bio kod mjesnog doma kulture u 14 sati, odakle se skupno pješice išlo na Planinu na čijim se obroncima smiješe katoljski vinogradi i crvene krovovi podruma. Tamo su domaćini nuditi goste, među njima i generalnu konzulicu Ljiljanu Pancirov, raznim vrstama vina i zajedno se veselili, plesali i pjevali. U predvečerje upalila se i zajednička lomača, pa tko je želio, po starinskom običaju mogao je i skakati preko vatre. Smirajem dana krenulo se natrag u selo prema domu kulture gdje je, s početkom u 18 sati, započeo kulturni program u kojem su sudjelovali: KUD Baranja, Mjesna plesna skupina mladih, uz pratnju Orkestra Baranje. Nakon programa slijedio je bal uz Orkestar Badel. Iako je dan prije padao snijeg, Katoljci su se probudili u sunčanim zrakama koje su ga počele topiti. Stoga je i zemlja bila vlažna i blatna, ali to nije nikome oduzelo volju za dugu šetnju do Planine i katoljskih vinograda. Krenulo se uz glazbu, svirao je Orkestar Baranja, a sudionici povorke bili su obučeni u nošnje. Više puta se stalo prolazeći kroz najdužu seosku ulicu i zaplesalo kolo na njoj. Kolo, trojanac, hopacupa i mnogi drugi plesovi grijali su dušu i pokretali noge. Ljudi obučeni u nošnju uglavnom su bili šokački Hrvati iz sela i članovi KUD-a Baranja iz Pečuha. Došavši do katoljske Planine, kod seoskog podruma odmah se zaplesalo kolo i zapalila lomača. U kolo se uhvatilo i staro i mlado. Katoljci su se još jednom pokazali kao izvrsni domaćini gosteći drage goste koji su navratili toga dana k njima. Bilo je i čaja, i kolača, i izvrsnog vina, i rakije, ali samo za stare i iskusne Šokice jer bio je to njihov dan. Naime, po običaju, nekada davno u Katoljskim su se vinogradima samo žene okupljale na veselje i šalu zadnjih dana pokladnog razdoblja. Pri povratku u selo na Kasapovićevu trgu zaplesalo se oko lomače koja se tradicionalno pali upravo tamo dolje u selu, iako je ove godine bilo više lomača. Program u seoskom domu kulture započeo je sjećanjem na nekadašnje poklade u Katolju. Mladi Katoljci koji se okupljaju u Plesnoj školi KUD-a Baranja, obučeni u katoljsku narodnu nošnju, pokazali su kako se još uvijek u ovome baranjskom selcu njeguju i čuvaju hrvatski običaji. Nakon programa i gosti i domaćini družili su se oko bogatoga stola, a na balu je svirao Orkestar Badel. Svi su zaključili, opraštajući se u ranim jutarnjim satima, kako je to bila uspješna priredba i kako će im i ovogodišnje pokladno druženje u katoljskoj Planini ostati u lijepoj uspomeni.

Zoran Živković
Foto: Stanko Polić

Žensko veselje

Dana 8. ožujka u 13 sati okupile su se žene u katoljskom domu kulture, no ne mladi, nego stariji naraštaj. Žao im je bilo što nisu mogle ići s mladima u planinu i tamo se veseliti s njima. Tko bi rado gledao baku sa štapom u ruci.

Ovo je veselje bilo u sredini sela, pa nije bilo daleko ni s donjeg ni s gornjeg kraja sela doći u dom kulture. Svaka je žena nešto donijela sa sobom: kolačića, kolača, vina, piva, kobasice, a neke i kokica.

Jelo se, pilo i veselilo. Stare su pjevale iz sveg srca pjesme iz mladalčkih dana, a mi smo im pomagale. Pokoju pjesmu i mi smo znale, npr.:

Mađarsko-hrvatska:

*Kiša pada, nagy sár van az úton,
Djevojčica len a rózsá kúton
Dreči-plače, mondja az anyjának
Otišo je dragi katonának.*

Njemačko-mađarska:

*Gyere be rózsám kom ne raj,
Magam vagyok én gan ce laj.
Három cigány legény spilt muzik,
Magam vagyok én gance lu stig.*

Kako bi veselje bilo još uspješnije, imali smo dvije Franke: Franka Polić i Franka Hazudijac – njima smo nazdravile imendan. Na njihovo licu pojavile su se suze radosnice. U dobrom raspoloženju nitko nije pomislio da bi trebalo ići kući. Po bake su došla djeca, unučad na kolima. Neki su se uključili u pjevanje. Mi se pak radujemo što smo im priredili nezaboravno poslijepodne.

Guganka
Foto: Rebeka Erdorf

Faršang u Kemlji

Mesopusni dedi su dali uzroke za smih i suze

Opet je minulo jedno ljeto od prošloga faršanga. Kako je poznato, Hrvati i u Gradišću tradicionalno svečuju ovo vrime po starom seoskom zakonu, običaju takozvane seoske navade, tradicije na faršang, neka to bude u Hrvatskom Židanu, Undi, u Pandrofu i u Čunovu ili u drugom hrvatskom selu.

Isto tako su i Kemljanci – Hrvatska manjinska samouprava – priredili vlašći Hrvatski bal. Ova jako popularna hrvatska priredba je i ovoga ljeta jako dobro bila poiskana. Velika dvorana kulturnoga doma je bila potpuno iskorišćena. Ali ne samo Kemljanci su bili nazoči nego jako čuda gostov je dospilo iz Staroga Grada, Bizonje, Austrije i Slovačke, ki su se jako dobro zabavljali. Muzičari („Kapsolat Band“, njih šestero s pjevačicu) su izvanredno svakoga za volju i želju svirali i jačili. Ovo društvo ima jako uske i dobre veze s Riječani, tako da smo čuli dobru zabavnu muziku i iz pradomovine.

Na otvaranju ovoga bala su svoj splet otpjevali jačkari zbora Mali Dunaj s jako velikim uspjehom. A Laura Čizmadia i nje dvi priljateljice su nas otpeljale u jedan moderniji svit sa šlagerom iz Hrvatske. Ona je pred trimi ljeti na Grajamu dobila treto mjesto i je sa svojim glasom očarala publiku. KUD Konoplje je i ovo ljeto zaistinu po tradiciji pokazao svoj program. Kot kako su obećali, ni živa hrvatska rič nije falila s pozornice. Divojački nervozitet pred balom – ča je sadržaj bio skeča – i seljačke klamfre, klepetanje napunjen s maksimalnu šalu su publiku potpuno otpeljali na vrh faršangске šale. A kad su mesopusni dedi doskakali i bižali med divojke, si je publika od suz samo oči brisala, a uzrok je bila oprav ovih junakov i ča su si pred sobom dorivali na taliga. Ženska zdolanja stara oprav na pokrpani gaća je zaista pasalo u ovu preveselu noć.

Jur je tradicija nastala u Kemlji da u pauzi KUD Konoplje pelja publiku u plesačnicu, u kolo, a onda od radosti i veselja titra cijela dvorana. Plesačnica je uzrok i tomu da Ugri i Hrvati iz okolice zbog hrvatskoga kola dojdeju k nam na bal.

A bal nije bal bez tombole. Na ovom mjestu Hrvatska manjinska samouprava još jedanput iz srca zahvaljuje na vridni tombola i dari svim ki su bal podupirali i na ta način doprinesli uspjehu ovoga večera. Isto tako velika hvala svim onim ki su se trudili i djelali ter dali moć i vrimenta za hrvatstvo, ovde u Kemlji. Ufamo se da i dojučega ljeta se opet svi vidimo na ovako dobroj zabavi. I na koncu da gizdavo velimo, ovoga ljeta je bilo već od 240 gostov, po dugi ljeti prvi put opet jedan rekord na našem balu.

Franci Nemet Kišov

Afrikanska fešta Zaklade za Petrovo Selo

Za jednu noć u petrovskom kulturnom domu sve se je pretvorilo u afrikanski stil, a Petroviščani su se naglo očrnili. Toliko nigerov i nigeric na jednom mjestu ne pametim da bi bili ikad vidili u našem selu. Opice su noge zdigale na palma, a mali slon se je ganuo za materom u savani. Dobilo je zeleno svitlo trgovanje robinjama, ali što je ovde smišno bilo da su se svi robi nekako čudno veselili i gizdavo nosili svoje rublje.

Nije tajna, posjetili smo 11. maskenbal Zaklade za Petrovo Selo, ka svako ljeto dovoljno svotu pinez alduje na polipšavanje sela a i na samu potporu mjesnih društav. Ljetošnji dohotki, kako smo čuli i od predsjednika spomenute Zaklade, Roberta Filipovića, idu na pregradnju kulturnoga doma. Projekt se gane na protuliće. Ovom prilikom je došlo i do neobične ceremonije, pokidob je Giza Bukić, član glavnogradske Hrvatske samouprave konačno ovde uručila režiserki i peljačici petroviskoga Igrokazačkoga društva, Ani Škrapić-Timar, jur lani u decembru podiljenu plaketu „Ivan Antunović“, za osobit doprinos u razvoju društvenoga života budimpeštanskih Hrvatov.

Na ovom balu, koji je vik najbolje poiskan, neka društva tradicionalno se pripravlja s posebnom atrakcijom, tako je pjevački zbor žen Ljubičica ispleo na pozornici cijeli tančeni-jačkarni opus, od ropstva do oslobodjenja. Duo Viagra, otac i sin, Jožef i Dušan Timar jedinstvenom kompozicijom su presenetili publiku. Žimićeva Marica i Jutka Bodo u ljubavnoj igri su izazvale aplauz i smih. Pod čuvenim imenom „Susjedi“ Horvatovi i Geošići su prezentirali žitak žen i sebičnoga muža u džunglu, od koga ne stoji daleko ni kradja drugih žen, niti bigamija.

Na samom kraju dotancali su s vinom i ugarskom mašljinom, baticami i Ugri. Tancošku šikanost ne moru negirati seniori mjesne plesne grupe „Zlatni Gradiščanci“ i bivši člani sambotelskoga ansambla Ungaresca. Pinka band je potom prikzeo glavnu ulogu na pozornici, obličen od pete do glave u pink farbu, i polag nji do jutra se je mulatovalo u petroviskoj Afriki, a najsrićniji su dobili i bogate dare na tomboli.

-Tiho-

Jačkarice zbora Ljubičica u vidljivo teškoj sudbini

Predsjednik Zaklade za Petrovo Selo i glavni organizator maskenbala, Robert Filipović

BAJA – DOLNIAK

Natjecanje u kazivanju stihova na hrvatskom jeziku

Nakon dugo godina, u organizaciji bajskog vrtića u Kinizsievoy ulici, a na poziv hrvatskih odgojiteljica, u ponedjeljak, 7. ožujka, održano je natjecanje u kazivanju stihova na hrvatskom jeziku za hrabru djecu srednje i velike skupine – obavijestila nas je ukratko

odgojiteljica Danica Pejcin, koja nam je poslala i nekoliko fotografija. Kako nam uz ostalo reče, natjecanje je održano u knjižnici Općega prosvjetnog središta „Šugavica“ na Dolnjaku. Na natjecanje su pozvani i vancaški, te garski mališani, ali zbog bolesti nijedni

nisu mogli sudjelovati, pa je priredeno „kućno“ natjecanje, uza sudjelovanje po petoro djece srednje i velike skupine. Za članove žirija zamoljene su učiteljice Marija Mandić Galić i Anica Prodan Hoffman, te visokoškolski profesor Živko Gorjanac. Priredba je ostvarena s potporom bajske Hrvatske manjinske samouprave, čim je pridonijela pogošćenju i nagrađivanju djece. Stručni ocjenjivački sud nije imao nimalo lak posao jer su djeca bila vrlo oduševljena i vješta, ali su odabrana prva tri najbolja kazivača, na koje su ponosni. Nakraju odgojiteljica Danica Pejcin ističe kako će i u budućnosti nastojati organizirati što više takvih i sličnih programa jer će time i djecu i njihove roditelje motivirati, pridobiti i privoljeti ih za upoznavanje i učenje jezika. Natjecanje su pratili roditelji i svi polaznici vrtića koji nisu sudjelovali, ali su bodrili natjecatelje. Djecu su uvježbale odgojiteljice Milica Guban Pal i Danica Pejcin.

S. B.

Snimke: Danica Pejcin

Pomurske popijevke u izvedbi školaraca

Hrvatske osnovne škole u Pomurju početkom školske godine usuglašavaju svoje programe i izrađuju zajednički plan za održavanje regionalnih priredaba ili natjecanja. Svake se godine održava natjecanje u kazivanju hrvatskih stihova i proze, u znanju pojedinih predmeta, tako i u pjevanju hrvatskih pučkih popijevaka. Natjecanje u pjevanju održano je u područnoj osnovnoj školi u Mlinarcima 23. veljače.

Okupilo se četrdesetak djece nižih i viših razreda iz četiri hrvatske pomurske škole i iz Draškovca. Pozdravne riječi uputila je voditeljica domaće ustanove Kristina Geröly, a mlinarački učenici pomurskim plesovima obradovali su sudionike natjecanja. Nakon kratkog druženja slijedilo je natjecanje po četiri kategorije. Bila je to prilika da se opet oživi pučka pjesma u grlima djece, da se vježba kajkavsko narječje preko tekstova i da se iskuša njihovo pjevačko umijeće. U nižim su razredima bile omiljenije pjesme veselijeg ritma poput „Klinčec stoji, Protuletje, Ki su dečki“, a u višim razredima melankoličnije pjesme „Čija je, Mura, Mura, Da se dečki“ i druge pjesme. Po kategorijama ocjenjivački je sud izabrao tri najbolje izvedbe pjesama.

U kategoriji 1–2. razred: I. Kristina Kőrösi, II. Nina Turul, III. Veronika Kos.

U kategoriji 3–4. razred: I. Alex Kozma, II. Máté Tizedes, III. Viktorija Horvat, Bernadeta Turul.

U kategoriji 5–8. razred: I. Dalma Rodek, Marcell Tanai, II. Fanni Németh, Kitti Schevelik, III. Eszter Kodela, Dorina Kovács.

Posebna je nagrada dodijeljena Emmi Molnár i Fanni Budai. Organizatori su se pobrinuli da svi sudionici dobiju vrijedne nagrade.

Program učenika domaće ustanove

Beta

BUDIMPEŠTA – Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, Gabor Győrvári, predsjednik Odbora za odgoj i obrazovanje, saziva sjednicu Odbora 29. ožujka (utorak) 2011. godine u 1400 sati u sjedište HDS-a, Budimpešta, Ul. L. Bíróa 24. Predloženi dnevni red: 1. Donošenje odluke o dodjeli državne stipendije redovitim studentima visokih sveučilišta: Referent: Gabor Győrvári; 2. Rasprava o organizacijskim poslovima Držanog tabora hrvatskoga jezika i kulture u Vlašićima. Referent: Gabor Győrvári; 3. Rasprava o preuzimanju Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma „MK” Referent: Gabor Győrvári.

STOLNI BIOGRAD – U nizu priredaba i predavanja „Zajedno – s manjinama” Gradske knjižnice u Stolnom Biogradu (Székesfehérvár), a u sklopu projekta TÁMOP-3.2.4-08/1-2009-0029 „Tudásdepó-Expressz”, u područnoj knjižnici Ulice Zsolt, u sklopu otvorenoga učilišta organizira se niz predavanja o nacionalnim manjinama u Mađarskoj. Tako će 28. ožujka s početkom u 10 sati predavanje o književnosti Hrvata u Mađarskoj održati profesor Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu, ujedno i ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj Stjepan Blažetin.

HARKANJ – Na poziv mjesne Hrvatske samouprave, 23. ožujka u mjesnoj školi Đuro Franković predavanje je održao o kalendarskim običajima i mitskim bićima Hrvata u Mađarskoj. Hrvati u Mađarskoj očuvali su bogatu tradicijsku kulturu, mnoštvo zanimljivih običaja, koje je sakupljač uobličio u rukopisu „Blagdanski kalendar“, također posebno i o mitskim bićima. Susret sakupljača Đure Frankovića s mjesnom publikom redovitog je godišnjeg karaktera i poziva tamošnje hrvatske samouprave.

KERESTUR – U organizaciji mjesnog doma kulture, 25. veljače održana je izložba vina za mjesne vinare. Na natjecanje je predano 65 uzoraka, o njihovoj kakvoći sudili su članovi ocjenjivačkog suda, na čijem je čelu bio dr. Dénes Pálfi, umirovljeni agrarni inženjer, majstor uzgoja vinove loze i proizvoda vina. Zlatnu su kvalifikaciju dobili uzorci ovih vinara: Stjepan Tatai, Imre Médli, Tomislav Sabadoš, Žolt Mozeš, Blaž Beli, Janoš Medli, Gábor Rulek, Tomislav Kočiš, Ferenc Šimon, Janoš Kovač, Stjepan Weinhoffer, Šandor Marković, Zoltan Beli, Marton Selek, Ladislav Đuranec, Janoš Kočiš, Franjo Smrek, Antun Hervai i Nikola Kos. Izložbu vina obogatila su članice mjesnoga pjevačkog zbora šaljivim igrokazom, a učenici mjesne škole uz vino su nudili dobru tamburašku glazbu.

Pustarski fašenki otjerali zimu

Treći put zaredom Pustara je bila domaćinom „Pomurskoga fašenka”. Već se zna da u tome naselju posljednjeg vikenda karnevalskog razdoblja sastaju se skupine iz hrvatskih naselja u maskama kako bi skupa otjerali zimu i zadržali običaj nekadašnjih fašničkih veselja. Novoutemeljena hrvatska manjinska samouprava, na čelu s Biserkom Kiš, tradiciju regionalne priredbe želi nastaviti, a uz to je ponudila pomoć i županijska manjinska samouprava. Pred pustarskim domom kulture 5. ožujka okupljale su se vještice, kanibali, zvijeri, vragovi, anđeli, opatiće, klauni, mladoženja, mlada i razna čudna stvorenja iz Mlinaraca, Serdahela, Sepetnika, Petribe i Pustare.

Prethodni događaj, „Lakovni četrtak”, svaka je ženska družina proslavila u svome vinogradu bez muškaraca, zauzevši „kleti”, jele su, pile, pjevale i plesale, oslobodile se svakodnevnih briga. Serdahelske i sumartonske žene svoje su veselice održale na obližnjim Kamanovim goricama, a „Pustarčice i Mlinarčice” na vinogradima Šandorica i Todorica, a „Fićehašćice i Keresturčice” na vinogradima blizu Belezne. Veselje nije izostalo ni u Kaniži. Iako nisu pošle u vinograd, manjinska je samouprava priredila ženski tulum.

Službeni dan fašnika ove godine pao je na 8. ožujka, no veliki Pomurski fašnik održan je u subotu, kako bi se svatko mogao opušteno veseliti. Predsjednica manjinske samouprave raduje se što u selu ima mnogo djelatnih mladih koji vikendom stižu kući i žele slobodno vrijeme provoditi u svome društvu. Na njih i na članice pjevačkoga zbora naslanja se manjinska organizacija, njihova je zasluga i organiziranje Pomurskoga fašnika. Stari je običaj da su nekada upravo na dan fašnika mještani okupivši se u prijateljske družine, ophodili cijelo selo u maskama. Kao što pjesma kaže „Fašenk, fašenk, kurvin sin, se si dekle oženil”, djevojke su se morale udati do fašnika, a koje se nisu udale, njih su prozvali „starim deklama”. Upravo zbog toga na fašniku su bile izrugivane one djevojke koje nisu

našle para, to se odigravalo i u Pustari. Krenula je „ludačka” svadbena povorka, muškarci u ženskoj odjeći, a žene u muškoj. Ana Kardoš u ulozi mladoženje, a Tivadar Horvat u ulozi mlade. Stariji ljudi promatrali su povorku, među njima se Pustarkinja prisjećala negdašnjega fašenka: „Išće dok smo bila deca, vek smo se sprajili. Ondak je bila šterčija pak nam je bilo lepo da smo dobili fanke. Nesli smo kuhače pak smo deli na to fanke. To je bilo dobro kaj nišče neje znal što smo, nikaj nesmo govorili, sam huškali. Ondak so nagađali što je to, petali nas, al nešče neje mogel zdržate pa se smejal, onda bi znali što je to. Ve več toga ne, al je ovo jako lepo, si mi na Pustari moramo se veseliti. Tu vu krčmi vek je bilo mulatovanje za fašenk, ono je bilo jako dobro. I ovo mi se jako vidi kaj dođu iz drugih sel, bar se nekaj dogodi i na Pustari.”

Vesela povorka uz pratnju „Bandista” prošla je kroza selo, na mnogim su mjestima domaćice nudile krafne, rakije i vina da se fašenki ne prehlade. Vrativši se pred dom kulture, mlada i mladoženja su se vjenčali, a veselje se nastavljalo. Domaćini su se potrudili da nitko ne ostane gladan. Zoltan Ružić i Franjo Mateš skuhalo su izvrstan gulaša, a žene ispekale krafne i druge poslastice. Zabava se nastavljala do zore.

Pohod bušara u Mohaču

Devet stotina bušara i više desetaka tisuća posjetitelja

Bušar u povorci na male poklade

Već po običaju na male poklade, polazak povorke malih bušara jankela ispred Šokačke čitaonice do Széchenyieva trga

Tradicionalni Pohod bušara u Mohaču, koji je UNESCO, Organizacija za odgoj, znanost i kulturu Ujedinjenih naroda, u jesen 2009. godine, uzeo na reprezentativni popis nematerijalne svjetske kulturne baštine, ove je godine održan od 3. do 8. veljače. Veliku i nadaleko poznatu gradsku, pokladnu manifestaciju, izraslu na tradiciji mohačkih Hrvata, i ove su godine obogatila brojne bušarske skupine, među njima i ona Šokačke čitaonice pod nazivom „Poklade”. Njome se obilježava završetak pokladnih zbivanja, odnosno zime, a najavljuje dolazak proljeća i početak korizmenog razdoblja.

U organizaciji brojnih sadržaja koji su priređeni do pokladnog utorka, 8. ožujka, neosporno veliku ulogu imaju udruge i ustanove mohačke Šokadije – Šokačka čitaonica i njezina bušarska skupina „Poklade”, Hrvatska manjinska samouprava, KUD-ovi „Zora” i „Mohač”, Tamburaški sastav Šokadija, Dječja plesna skupina i Plesno društvo Šokačke čitaonice

Uz brojne svakodnevne popratne sadržaje, kulturne, tradicijske i zabavne manifestacije, pohod bušara, već po tradiciji, otvoren je na male poklade 3. ožujka pohodom malih bušara jankela. Pokladna je povorka krenula ispred Šokačke čitaonice do Széchenyieva trga, gdje je održana pokladna zabava i predstavljanje dječjih bušara. U prigodnome kulturnom programu osim drugih sudjelovale su Mohačka tamburaška škola, dječje plesne skupine Mohačke šokačke čitaonice, Bušarska skupina „Mladi momci”. Već po običaju, na male poklade održana je i godišnja skupština Šokačke čitaonice, a u Hotelu Svetog Ivana otvorena je izložba o gajdama i mohačkim gajdašima.

Petak, 4. ožujka, posvećen je bušarskoj maski larfi, radionici larfa, u Domu „Dunav” ustrojeno je Područno natjecanje u pjevanju narodnih pjesama, u Kinu Kossuth otvorena izložba bušarski larfa i drugih rekvizita te fotoizložba Gergelya Böhma s naslovom Poklade, a na Deákovu trgu predstavljanje

bušarskih skupina. U subotu, 5. ožujka, uz otvorenje sajma narodne umjetnosti i obrta u središtu grada, u Kinu Kossuth održan je gala program Područnog natjecanja u pjevanju narodne pjesme, a u Umjetničkoj školi „Schneider” u Vörösmartyjevoj 3 Međunarodni susret gajdaša.

Najviše posjetitelja ponovno je privukla središnja svečanost, održana u nedjelju, 6. ožujka. U Kinu Kossuth priređen je već tradicionalni narodnosni folklorni program, u kojem su osim drugih nastupili HKUD iz Belog Manastira, KUD „Mohač” i KUD „Zora”. Istovremeno predstavljene su bušarske skupine na Széchenyievu trgu, u Šokačkom pristaništu prelazak bušarske skupine čamcima preko Dunava, u ranim popodnevnim satima okupljanje bušarskih skupina na Kolišću, a zatim povorka do Trga i ulicama grada, nastup bušarske skupine „Poklade” na obali Dunava, na trgu kod Milenijskog spomenika, zatim stavljanje pokladnog lijesa na Dunav, a nakraj paljenje lomače i ples bušara. Od 21 sat priređen je pokladni Šokački bal u Vörösmartyjevoj 3. Ove je godine goste zabavljao Orkestar „Juice”, a nastupio KUD „Brodanci” iz Hrvatske.

Na pokladni ponedjeljak, 7. ožujka, prijepodne održan je javni forum u svečanoj dvorani Gradske kuće, s naslovom „Nematerijalna kulturna baština u Mađarskoj”, uslijedilo je polaganje vijenaca na spomen-ploču Anke Kršić u Šokačkoj čitaonici, bušarski

Djeca Šokačke čitaonice

obilazak šokačkih domova na Kolišću i okolnim ulicama, a u Kinu Kossuth prikazivanje filma Pohod bušara iz 1959. godine, u režiji Anne Raffai.

Završnoga dana, na pokladni utorka, 8. ožujka, nakon okupljanja bušarskih skupina na Kolišću i povorke kroza središte grada, slijedila je bušarska zabava, a na Széchenyievu trgu pjevala je Éva Menyhárt, nastupio je KUD „Zora”, a bilo je i tamburaške glazbe uživo, ovogodišnji pohod bušara pak završen je spaljivanje pokladnog lijesa na lomači.

Tekst i slika: S. B.

Bušarska skupina „Mladi momci”

„Ritam cafe”

Povodom Međunarodnog dana žena Hit Records s ponosom je predstavio grupu „Ritam cafe.” Novost na hrvatskoj glazbenoj sceni, a dečki su stigli iz srca Gradišća! Petorica mladih i vrhunskih glazbenika okupili su se pod imenom „Ritam cafe”, a na Dan žena Hit Records je predstavio njihov prvi singl „Noćna” koji je posvećen svim pripadnicama ljepšega spola. Spomenuta grupa osnovana je prije dvije godine, točnije 2009., a samu postavu čine: Tome Janković (vokal i gitara), Robert Harangozo (klavijature), Andrija Handler (bas-gitara), Mikloš Temmel (Miki) (gitara), Szabolcs Németh (Saša) (bubnjevi).

Poslušajte kako zvuče gradišćanski Hrvati u svojem prvom singlu. Glazbu potpisuje Robert Harangozo, tekst Andrija Handler., a aranžman je djelo Tome Jankovića. Singl „Noćna” možete skinuti sa stranice www.fireplay.hr/hitrec <http://www.fireplay.hr/hitrec> korisničko ime: zelim, password: zivot.

POZIV

Natjecanje za najljepšu Hrvaticu u Mađarskoj

Ako si napunila 16 godina, ali još nisi prošla 30, ako te smatraju ili se sama smatraš zgodnom i ako si podrijetlom Hrvatica u Mađarskoj, onda se prijavi na IV. natjecanje za najljepšu Hrvaticu u Mađarskoj, koje će se održati u baranjskome Selurincu.

Vrijeme natjecanja: subota, 18. lipnja 2011, 19 sati.

Mjesto natjecanja: Prosvjetno središte u Selurincu, natkrivena pozornica na otvorenome.

Na natjecanju se moli nastup u dnevnoj odjeći, narodnoj nošnji i večernjoj haljini.

Prijave se primaju do 31. svibnja 2011. godine.

Prijave se dostavljaju na adresu: Múvelődési Központ és Könyvtár 7940 Szentlőrinc, Templom tér 1–3, telefon/faks: 06/73/ 570-140, muvelodesikozpont@szentlorinc.hu.

Za prijavu su potrebni ovi podaci: Ime, godine, adresa, telefonski broj, zanimanje.

Prijavnica je dostupna na: www.szentlorinc.hu.

U stručnom ocjenjivačkom sudu bit će zastupljeni predstavnici istaknutih udruga Hrvata u Mađarskoj, te predstavnik Sukošana iz Hrvatske, prijateljskog naselja Selurince.

Natjecateljice se moraju same pobrinuti za narodnu nošnju i večernju haljinu. Sve natjecateljice dobit će cvijeće i darove, a pobjednice čekaju vrijedne nagrade.

Priredba od samih početaka uživa potporu Hrvatske samouprave Baranjske županije, Hrvatske državne samouprave, priznaje i simpatije veleposlanika Republike Hrvatske u Budimpešti Ivana Bandića.

Ujedno se pozivaju mjesne hrvatske samouprave da o natjecanju obavijeste potencijalne natjecateljice, da pomognu u promidžbi priredbe, a organizatori vrlo rado primaju nakanu o organiziranju radi ostvarenja što uspješnijeg natjecanja za najljepšu Hrvaticu.

S. B.

SANTOVO – Kako je na nedjeljnoj misi navijestio santovački župnik Imre Polyák, trodnevna duhovna priprava župne zajednice za Uskrs, i za hrvatsku i za mađarsku zajednicu, održat će se od 28. do 30. ožujka. Duhovne vježbe hrvatske zajednice, u okviru svečanoga misnog slavlja na hrvatskome jeziku, sva tri dana počinju u 16.30 sati, a od 16 sati uz mogućnost za ispovijed na materinskom jeziku. Drugoga i trećega dana, 29. i 30. ožujka, duhovne vježbe hrvatske zajednice i misu predvodit će velečasni Ladislav Bačmai, župnik iz Seksara. Dodajmo da se u Santovu, već po običaju, u korizmno vrijeme, tijekom hrvatskoga tjedna, dakle svakog drugog petka, pobožnost križnog puta vodi na hrvatskome jeziku. Sljedeća pobožnost križnog puta na hrvatskome jeziku održat će se 1. travnja ove godine.

KOLJNOF – Samouprava Koljnofa ima Vas čast pozvati na potpisivanje povelje o prijateljstvu i suradnji med općinama Koljnof i Kiseljak (Bosna i Hercegovina) 24. marcijuša, u četvrtak. Svečani program se začme u mjesnom kulturnom domu u 16 uri sa pozdravnimi riči Franje Grubića domaćega načelnika, Nikole Đukića veleposlanika Bosne i Hercegovine u Ugarskoj ter Mladena Mišurića-Ramljaka, načelnika općine Kiseljak. Ovom prilikom se predstavlja stanovnikom Koljnofa grad Kiseljak ter će potom doći do svečanoga akta potpisivanja povelje. U kulturnom programu sudjeluju plesači Dvojezične škole «Mihovil Naković» i Koljnofski tamburaši.

BUDIMPEŠTA – Na jur tradicionalni poziv Hrvatske manjinske samouprave XII. okruga, petrovsko Igrokazačko društvo 2. aprila, u subotu gostuje u Klubu Jókai (Budimpešta XII, Hollós u. 5). Šalni igrokaz iz pera Štefice Fanjek iz Zeline, pod naslovom *Žitak kot ringišpil*, se začme u 19 uri, vjerojatno na najveće veselje peštanskih Petrovišćanov.

PETROVO SELO – Fara južnogradišćanskoga sela i mjesni dušobrižnik Tamás Várhelyi poziva k skupnoj molitvi 3. aprila, u nedilju na večernicu u mjesnu kapelu Sv. Štefana, slavljenike-hižnike, ki ovo ljeto svečuju 15., 20. i 25. obljetnicu skupnoga žitka. U duhu katoličanskoga ljeta familijov se organiziraju u ovom naselju svaki mjesec vjerski sastanki za jubilarne.

Korizma

Korizma je vrijeme suočenja sa samim sobom, svojom grešnošću, ograničenostima koja nosimo u sebi. S druge pak strane to je izvrsno vrijeme u kojem se može ostvariti naša otvorenost Isusu Kristu. Istina, sile zla u nama i oko nas nastoje ta vrata zatvoriti, naše je ga ih držimo svim silama otvorena. (katolici.org)

ladnu srijedu nazivaju *Čistom sridom* ili *Pepelnicom*. Običajem ponnog čišćenja posuđa od svake masnoće na taj dan motivirano je ime *Čista srijeda*.

Šokački Hrvati u Semartinu pojedine nedjelje u tjednu nazivaju raznim nazivima: prva nedjelja je: *Čista nedjelja*, druga: *Pačista nedjelja*, treća: *Brezimena nedjelja*, četvrta: *Sredoposna nedjelja*, peta: *Gluva nedjelja*, ili *Glušnica*, šesta: *Cvitna nedjelja*.

U Santovu iza Čiste sride dolazi Debeli ili Masni četvrtak. Tog se dana peku kolačići (krafne). Pojedu se ostaci masnih pokladnih jela. Znači, tog dana nije se postilo, u nekim domaćinstvima jela se šunka i mesna hladnetina. Santovci ovaj dan nazivaju još i Krnjati četvrtak. Govorili su da se toga dana treba devet puta najesti. U Petrovom Selu dan se naziva Lakomi četvrtak, u Podravini Lakomi četvrtak, Lakomi četvrtak, odnosno Lakomac. U Baćinu tog dana trebalo isto čak devet puta do sitosti se najesti, u nadi da će zemlja donositi bogat rod, a hranjenici će im se ugojiti.

Santovački Šokci, obično stariji ljudi, za vrijeme pokladnih dana u čardaku su izbirali zdrave i krupne klipove kukuruza i krunili ih kako bi osigurali zdravo sjeme za narednu sjetvu. Osim toga žene su na *Masni četvrtak* sijale mak. Muškarci su lužnom sodom ili vapnom mazali debla i deblje grane voćaka da bi uništili štetočinke. Nisu uprezali konje, niti orali zemlju jer su držali da bi im se u protivnom konji *osušili*.

Korizma ili četrdesetnica (lat. *quadragesima*) razdoblje je od četrdeset dana prije Uskrsa u kojima se pripremamo za pashalni misterij. Počinje na Čistu srijedu ili Pepelnicu i traje do Velikog četvrtka. Liturgijska boja je ljubičasta. Vrijeme je to u kojemu Crkva, svake godine na obnovljeni način, poziva vjernike da se u vremenu od **četrdeset dana**, postom, pokorom, molitvom i djelima ljubavi, obnavljaju u vjeri i da se suživljavaju s Kristom koji je bio mučen, raspet i koji je slavno uskrsnuo kao pobjednik nad zlom i smrti. Korizmena su djela post, milostinja i molitva.

Korizma, Pepelnica, post i nemrs

U svim hrvatskim naseljima u Mađarskoj za vrijeme korizme, odnosno posta, bilo je zabranjeno uza svirku veseliti se i priređivati svečane svadbe. Strogo se uzdržavalo od mesa i masnog jela.

Različita imena prvog dana korizme motivirana su običajem simboličnog posipanja vjernika pepelom na taj dan. Kad osvane prvi dan korizme, tj. posta, taj dan se zove PEPELNICA, odnosno *Čista srida* (Banjevci, baranjski Šokci, Bošnjaci, Raci u okolici Budimpešte), *Pepelnica* (podravski Hrvati te Hrvati u Hajmašu), gradišćanski Hrvati u Prisiki[1] i u Pomurju. U Hrvatskim Šicama naziv je *Čista srida*. Šokci u Santovu pok-

Žalosni tjedan

U korizmi su santovački Šokci svake nedjelje popodne u crkvi molili križni put. Na Dan sedam žalosti Majke Božje (prvoga crnog tjedna u petak) i na Veliki petak iz crkve procesijom polaze na kalvariju moliti križni put. Ide se poslije podne u tri sata. Peti tjedan korizme zove se *Crna nedjelja*.

Crna nedjelja je 5. korizmena nedjelja, od *poklada*, tu se svako u crno ruvo sprimio. U crkve vriž oltarskoga sakramenta je slika *Marijinog Uznesenja u nebo*. Na *Crnu nedjelju* ta slika i sveti kipovi bili su uviti u crno platno. U korizmeno doba, crkva se nije kitila cvitem. Na oltaru, na prodikonice i pod kipovima su stavljali ljubičaste ponjave. Kod Šokaca je običaj, kad se vrlo kaje, žene su sprimite u crno ruvo na bile piknjice.

U Podravini *Žalosni tjedan*, odnosno *Žalosni tedan*, a u sjevernobaranjskom Hajmašu *Crna nedjelja*. Za ovaj se dan u crkvi zakriva crnim zastorom oltar i kipovi, samo jedan križ ostane nepokriven. Tada do Uskrsa vjernici svoju pozornost usredotoče isključivo na muku Spasitelja Krista. Peta nedjelja u uskrsnom postu racki Hrvati u Dušniku petu nedjelju velikog posta nazivaju *Goluva nedjelja*. Šokci u Semartinu nazivaju *Gluva nedjelja*, ili *Glušnica*. Te nedjelje se je u crkvi sve pokrilo crnim velom, a žene odjevene u bijelu haljinu i bijelom krpom (rupcem) na glavi, kao i drugi mještani, išle su u Đud.

Za vrijeme posta nisu se održavali balovi, veselja i svatovi, naime strogo se je postilo. Karakteristična hrana je bila: kuhani krumpir u slanoj vodi, koji je zafrigan s octom i stavljeno je u nj jaje. Jela se *prosa*, *žganci*, *žganci s makom*, *županja* (juha od sjemenja bundeva), *piraga* (na štednjaku ispečeni mlinci posipani s makom ili orasima te se tijesto navilo kao kolač). Jela se i riba stavljena u brašno pomiješano paprikom i solju, pa se ispekla u tepsiji, a nešto malo dolijeva se voda i tako se ispeče.

Đuro Franković
Foto: Timea Horvat

USUSRET 30. OBLJETNICI GOSPINA UKAZANJA U MEĐUGORJU

Svetište Kraljice Mira u Međugorju

Prije 30 godina, 25. lipnja 1981, šestero mladih iz Župe Međugorje u selu Bijakovići posvjedočilo je kako su na brdu Crnica, na predjelu zvanom Podbrdo, vidjeli Gospu s djetetom u naručju. Iznenađeni i uplašeni, nisu joj pristupili bliže. Sutradan u isto doba došli su moliti i razgovarati s Gospom. Od tada svakodnevno dolaze u Međugorje tisuće i tisuće hodočasnika sa svih strana svijeta, i do sada ga je posjetilo više od 25 milijuna hodočasnika radi pronalaska duhovnog mira. Vidiocima Vicki Ivanković-Mijatović, Ivanu Dragičeviću i Mariji Pavlović Lunetti Gospa se navodno svakodnevno ukazuje, a hodočasnici hrle do njih u želji da čuju poruke Blažene Djevice. Vidiocima Ivani Ivanković-Elez, Mirjani Dragičević-Soldo i Jakovu Čoli Gospa se ukazuje jedanput godišnje.

KOMENTAR JEDNE GOSPINE PORUKE

Od 2. studenoga 2004. Gospa nam upućuje poruke za vrijeme ukazanja svakog 2. u mjesecu. Ukazanje od proljeća prošle godine, ako nije kiša, ima Mirjana na podnožju brda Crnica – „Brda ukazanja” – kod Plavog križa. Ukazanju je iz mjeseca u mjesec prisutan sve veći i veći broj vjernika, pristiglih u Međugorje iz svih krajeva svijeta. Ovog 2. listopada bili su u Međugorju vjernici pristiglih iz 30 zemalja. Gospa, koja je Mirjani povjerila zadatak da se moli za obraćenje „onih koji još nisu upoznali ljubav Božju”, ovaj put nam je uputila ovu poruku:

Draga djeco! Danas vas pozivam na poniznu, djeco moja, poniznu pobožnost. Vaša srca trebaju biti pravedna. Vaši križevi neka vam budu sredstvo u borbi protiv grijeha današnjice. Vaše oružje neka bude strpljenje i bezgranična ljubav. Ljubav koja zna čekati i koja će vas učiniti sposobnima prepoznati Božje znakove, da vaš život poniznom ljubavlju pokaže istinu svima onima koji je u mraku laži traže. Djeco moja,

apostoli moji, pomozite mi otvoriti putove mome Sinu. Još jednom vas pozivam na molitvu za vaše pastire. Uz njih ću trijumfirati. Hvala vam!

Komentar ovoj dubokoj i predivnoj poruci mislim da je posvema suvišan, ipak osvrnuti ćemo se barem kraće da u poniznosti pobožnog srca, otvorenog Majčinom Srcu lakše usvojimo i u život primijenimo poruku koju nam Gospa upućuje. Samo je treba više puta čitati i usvajati. Usvajati i biti strpljiv. Jer kome nije potrebna strpljivost kada smo svi tako slabi, ali kada strpljivost naoružavamo ljubavlju. i to bezgraničnom, i ono što je najteže, više nije teško nego drago, a kada je drago, onda je i lako. Tako nam je drago kada nas se čeka s razumijevanjem, a to je upravo ljubav koja nam bez ikakve žurbe,

ali uvijek u dovoljnoj mjeri na vrijeme daje da prepoznamo Božje znakove. Kada gledamo kroz Njegovu prizmu, onda naš život cvjeta nutarnjom snagom. Htjeli mi ili ne, mi smo prenosioci radosti i mira, korisni i uvjerljivi svjedoci Radosne vijesti. Jer svijetu koji se doista nalazi u mraku laži, kojeg „lažac i otac laži” nastoji, nažalost, često i uspijeva, učiniti još mrkljivim i mračnijim, mi trebamo biti svjetlo. Svjetlo koje svoju nutarnju snagu nalazi u Isusu koji je kazao „ja sam svjetlo svijeta”, ali isto tako i nama poručuje „vi ste svjetlo svijeta koje treba svijetliti svima u kući”, u kući ovoga svijeta. Više puta tako dalekom od Gospoda Boga.

Majka nam nebeska poručuje i naglašava: pobožnost ponizna, ponizna. A ona je jedino moguća i ostvariva ako su nam srca pravedna.

A zadatak kojeg nas majčinskom upornošću želi učiniti ostvariteljima jest često križ, križ naše svakidašnjice, našega miljea u kojem se svakodnevno krećemo, našega posla koji trebamo savjesno i vedro obavljati i križevi raznoraznih većih ili manjih trpljenja kojeg uvijek ima u ovoj dolini suza. I kao što Kristov križ, znamo kako je bio težak, nije bio

zakucani čavao na lijes „mrtvoga Boga” nego znak pobjede Uskrsnuloga. Kroz trnovitu muku ušao je u slavu vječnu da nam pokaže primjer i ponudi pomoć.

A da bi pomoć koju nam nudi bila nama što obazrivije, nježnije i efikasnije ponudena, šalje nam svoju Majku, šalje nam je već gotovo punih 30 godina da nam pokaže i dokaže da misli na nas i da je On preko svoje Majke s nama, koja nam ništa drugo ne govori i ne misli reći nego majčinskom toplinom i nježnošću: „slušajte mojega Sina”.

On pak koji je sama utjelovljena poniznost „Bog koji postaje čovjekom”, da bi čovjeka najintimnije sjedinio s Bogom snagom, uvijek je iznova crpio u molitvi i razgovoru s Ocem, s Bogom, da nam pokaže primjerom kako ćemo i mi ne samo sretni biti sami nego i svi oni koji se budu družili s nama. A kada se nalazimo u dilemi, kojim putem ići, što i kako raditi, i opet Gospa koja nas upućuje da budemo spremni suradnici njezina Sina potičući nas da se molimo za one koji su se kao svećenici stavili njezinu Sinu na raspolaganje. Ona najbolje znade kako im je najefikasnija podrška naša molitva da kao najbliži Isusovi suradnici budu što uspješniji u prenošenju Riječi i dijeljenju sakramenata za jačanje naših duševnih moći. I tako ćemo i mi, uza svećenike – svoje duhovne pastire – i sami biti i pomoćnici, i apostoli, Božji miljenici koji će ubrzati trijumf Njezinoga Srca – mi Božja i Njezina duhovna djeca.

mons. dr. Eduard Peričić

Foto: Timea Horvat

Glumac Károly Eperjes potvrđuje svoju vjeru

Međugorje, 2. kolovoza 2008.

Hvaljen Isus! Srdačno pozdravljam sve sudionike Omladinskog festivala. Mađar sam, otac, a prije svega kršćanin. Prije 14–15 godina bio sam nedjeljni katolik, rijetko sam se ispovijedao, pričešćivao, ministrirao, a nedjeljnu ili svečanu misu ni za vrijeme svoga vojničkovanja nisam propustio. Ipak sam se upuštao u bezbroj grijeha vjerujući da mi je kao katoliku dovoljno da se iskreno ispovjedim. No to je bahatost, nitko ne zna hoćemo li stići do „perilice“, do ispovjedaonice.

Misaono kršćanstvo predstavlja višu razinu spoznaje od iskustvenoga. Iskusnik želi iskusiti dobro i zlo, razmatrač promatra dobro i zlo, ali usvojiti želi samo dobro. Tako sam i ja prije 14–15 godina, zahvaljujući u prvom redu samom Gospodinu Bogu, u drugom redu Majci Božjoj, svim svojim svecima zaštitnicima, anđelima čuvarima, pomirbenim molitvama Mariji te svojoj od Boga dobivenoj slobodnoj volji, od iskusnika postao napokon kršćanin razmatrač.

Konačno sam mogao izreći „da“ i mogu vam posvjedočiti radost koja mi ispunjava svakodnevicu i za koju sam zahvalan Gospodinu Bogu. Božjom milosti dospio sam na razinu kakvu mi je Djevica Marija preporučila ovdje u Međugorju. Svakodnevna sveta misa, sveta pričest, tri puta moliti svetu krunicu. Svakodnevno razmišljanje o Bibliji. Postiti u srijedu i petak, po mogućnosti o kruhu i vodi, no to, nažalost, ne uspijeva uvijek. Jedanput u tjednu sveta ispovijed.

Zamislimo, u Lourdesu je Djevica Marija tražila mjesečnu, a tu u Međugorju već tjednu ispovijed. Djevica Marija kaže kako onaj tko joj želi pomoći, mora proći tih pet činova, jer sebe valja iskupiti, za druge pak se ljude treba pomoliti.

Zahvaljujući svojoj prvoj nagradi još

1985. g., za vrijeme mojega „svečanog kršćanstva“, poveo sam sa sobom roditelje u Dubrovnik. Tada sam prvi put pohodio i Međugorje. Došao sam kao turist, ali sam se i pomolio, no moja savjest nije bila toliko čista da bi se popeo na Brdo ukazanja.

Od tada sam bio tu i za vrijeme rata kada se moglo prolaziti jednim prohodnim putem, onim iz Makarske. Iz smjera Mostara i okolice čula se pucnjava, no mi smo se osjećali potpuno sigurni. Za vrijeme rata došao sam k Djevici Mariji, Kraljici Mira, kako bi joj zahvalio na svom preobraćenju, jer se to ne čini jedanput, nego neprestance, a mi katolici to jako dobro uspijevamo prakticirati. Od svih kršćana mi to najbolje prakticiramo. U središtu Božje molitve stoji: kruh naš svagdašnji daj nam danas. Svakidašnje primanje posvećena kruha, sveta pričest i misa najveće su blagodati našega života. Stoga valja dobra djela činiti. Zbog toga me mnogi i doma i u glumačkom društvu smatraju budalom, primjerice – kad sam snimao film u Turskoj, a kako bih mogao nazočiti svetoj misi te se pričestiti, poveo sam sa sobom i katoličkog svećenika. U struci su se odmah širile glasine da je Károly Eperjes zasigurno homoseksualac. Toga se međutim nisu sjetili da mi je svećenik potreban zbog Boga, a i cijela obitelj je bila s nama. Htio bih vas sve uvjeriti – ako je to moguće – da je krunica najsigurniji i najsvavršeniji trening. Utakmica, meč, sveta misa. Samo onaj tko se dobro moli na treningu, može biti produktivan na utakmici. Za vrijeme svete mise nikad ne molite krunicu. Najsvetija molitva je sveta misa. Najbolja priprema za nju je krunica. Ovih pet činova – sveta misa, tri krunice, dnevno razmišljanje o Bibliji, post i ispovijed – Djevica Marija nam ne preporučuje zbog toga što želi skrenuti

pozornost na sebe. Ona uvijek želi skrenuti pozornost na Gospodina Isusa Krista. Prije pet-šest godina, kada sam u katoličkim novinama pročitao da Sveti Otac, Ivan Pavao II. živi istim životom, a i sadašnji, Benedikt XVI. – umalo su mi ispale novine iz ruku. Zašto je to bitno? Mnogi kažu za Međugorje da su budalaštine. Tko je to mjesto čista srca pohodio, zna da to nisu budalaštine, prisutnost Boga tu je opipljiva, i kao dobra mati – majka – sama nas vodi u taj kraj. Nekolicina kardinala je priupitala Ivana Pavla II. mogu li pohoditi Međugorje. Idite, odgovorio im je on, i ja bih htio, no ne mogu. Zašto? Jer jao onome koji zaziva skandal. Dokle god mostarski biskup ne odobri, pristup ovome mjestu je slobodan svima, samo papi nije. Mnogo, jako mnogo se molimo za mjesnog biskupa. Bilo s kim imate problem, ako smijem predložiti, ponajprije se molite za nj. Tu u Međugorju sam naučio primjerice i to, valjda od Mirjane, koja je u zelenom šatoru govorila: Kad nas obuzme želja za molitvom, a vremena više nema, Djevica Marija preporučuje da se moli treća desetina žalosne krunice. Svi bismo naime rekli da nam je najmilija deseti-na treće otajstvo slavne krunice. Djevica Marija našu pozornost usredotočuje opet na središte: na Isusa Kralja. Njezina najdraža desetina: koji je za nas trnjem okrunjen bio. Krunica nije budalaština, već savršena molitva. Najsvavršenija molitva pred svetu misu.

Skrećem vam pozornost, pozivajući se i na vlastitu struku, da ono što držim u ruci, nije puka slučajnost. Tko se poziva na slučajnost, šuruje sa samim vragom.

Imamo tri krunice: radosnu, žalosnu i slavnu. Ove tri su klasične, a sada da govorimo i o ostalima. Mogu svakomu preporučiti da obrati pozornost na krunicu svjetlosti koja je smještena između radosne i žalosne krunice. To je krunica za ponovnu evangelizaciju. Posljednje otajstvo: koji je u Euharistiji predao sama sebe za nas. Treća krunica je sama Euharistija. Podjela krunice: počinje sa Vjerujem u jednoga Boga, što je posvjedočenje svoje vjere i tjeranje vraga, zatim slijedi Očenaš, molitva našega Gospodina, potom tri Zdravomarije kao uvod s otajstvima: vjera, ufanje i ljubav te pet desetica.

Tko je maturirao iz povijesti drame ili književnosti, treba znati da savršena dramska akcija ima pet oslonaca. „Prva desetica” je uvod. Druga je zaplet. Treća je kulminacija. Rasplet je četvrta. Peta je zaključak. Kulminacija radosne krunice je: rođenje Gospodina Isusa Krista. Kulminacija slavne krunice – koji je Duha Svetoga poslao – to je Sveti Duh. Kulminacija žalosne krunice: koji je za nas trnjem okrunjen, u sredini je Kralj Isus Krist, Otkupitelj i Stvoritelj. On naime kaže Filipu: Filipe, tko vidi mene, vidi i Oca. Djevoja Marija uvijek pokazuje na Gospodina Isusa Krista. Gdje se toliko moli kao tu u Medugorju, gotovo neprestano, u dvadeset četiri sata obavlja se klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu, mjesto za Gospodina Isusa Krista je stopostotno osigurano. Bila bi šteta odreći se Njega. Mogu vas samo ohrabrivati, ako imate štogod srediti, ovo je mjesto zacijelo gdje se može odložiti teret i nanovo početi živjeti. No vi možete postaviti pitanje kako može glumac živjeti kao katolik? Mogao bih i ja pitati, kako može živjeti katoličkim životom liječnik, pedagog ili radnik? Ja prihvaćam sve uloge, bilo pozitivne ili negativne, važno da je djelo fokusirano na pravdu. I liječnik, dok reže, zasigurno nije ubojica. Ne reže, nadam se, kako bi abortirao, u tom slučaju i on je ubojica. Izuzev složenih kanonskih situacija, ali i za takve situacije poznajemo svete žene. Ako reže kako bi izvadio loš dio, ili tumor, tada evangelizira. I dok sa svećenikom razgovaramo, to je tek čavrljanje, ako svećenik ne uzima to dobroćudnim kajanjem, ne smije nas odriješiti grijeha. Ne shvaćaju, kao glumac kako mogu prihvatiti pozitivne ili negativne uloge, tada im skrenem pozornost kako ja ne mogu odigrati samo ulogu Isusa ili nekog proroka – kao sada – ili Mariju da sam žena, nego i Judu ili Pilata. U djelu koje završava katarzom, dakle pročišćenjem. No ako primjerice Pasija završava tamo gdje Isus umire, a istinu uskrnuća ne isijava, u tome ne mogu sudjelovati.

Može se postaviti pitanje, kako mogu primjerice prihvatiti uloge u kojima se trebam skinuti. Nerado ih prihvaćam, ali mi se ponekad dogodi. Zamislite da treba odigrati ulogu dječaka koga žele uhvatiti u Gecemanskom vrtu, a on ostavi laneno platno i pobježe gol. Je li to grijeh? Ili odigrati ulogu Isusa dok ga razodijevaju. Je li to grijeh? Ili za vas, kad se treba skinuti pred liječnički pregled, nije to grijeh. No druga je stvar kada netko, čim vidi doktora, baca sa sebe odjeću.

Sve dakle moramo preispitati Božjom milosti nam podarenom slobodnom voljom. Gospodin Isus Krist kaže: pridržavati se zakona jest ljubav. Pridržavati se Božjeg zakona. Dijete sam pedagoga, pa znam da poučavanje, prorokovanje ima dva oslonca: za srce se odgaja, za mozak se obučava. To dvoje zajedno je poučavanje. Moral i filozofija. Biblija i Aristotelova poetika. Umjetnost djelovanja. Na ovome se temelji i krunica. Sva otajstva radosne krunice odgovaraju na pita-

nje tko, otajstva žalosne krunice odgovaraju na zašto, a otajstva slavne krunice pak na kako. Besprijeekorni štiče! Ako smijem tako reći, Biblija je dopunjeni sažetak krunice, a sveta misa i pričest njezina najsvetija esencija, bit. Svi smo mi skitnice, ali se pitam, hodočastimo li prema Bogu ili lutamo u svakojakim ludostima? Dopustite mi stoga razjasniti nešto važno. Taj koji djeci u ruke daje ili preferira Harrya Pottera, čini grijeh. Ako si u nevolji, upućuje nas Harry Potter, samo čaraj i budi uspješan. Harry Potter individualno idiotizira. Pinnocchio međutim skreće našu pozornost na Boga. Upućuje nas: uzmi križ svoj i slijedi me. Ako si u nevolji, saberi se. Da vam bude jasno, u Pinocchiou bih odigrao bilo koju ulogu, u Harryu Potteru nijednu. **Prije no što biste mislili da za njih ne treba**

poduzeti ništa, svaki dan, ta i oni su uključeni u prvu krunicu (koji čitaju ili gledaju).

Svi smo mi hodočasnici, barem se tome nadam. Budimo od skitnica hodočasnici, s vječnim ciljem u povratku Ocu, sa sinom i majkom i mnoštvom svetaca. Nemojte se ljutiti ako sam ikoga bilo čim uvrijedio. Grijeh se može počinuti mišlju, riječju, djelom i propustom. Jedan redovnik i svetac u srednjem vijeku je rekao: „Pred Bogom će naši teški grijesi biti teški, ali ne toliko kao naši propusti.”

Mi sada nismo počinili propust.

Hvala vam, drage gospođe i draga gospođo, na strpljenju, želim vam blaženo hodočašćenje, blaženo uskrnuće.

Pripremila: Bernadeta Blažetin

Foto: Timea Horvat

Knjiga o Medugorju

„Medugorje – 30 godina fenomena”, autora Ive Šćepanovića i Marijana Sivrića, pokušava na jednome mjestu dati drugačije viđenje Medugorja te fenomena koji će u lipnju obi-

lježiti 30 godina postojanja, predstaviti dokumentarističkim pristupom. Priča je to o Medugorju napravljena kao dokument vremena, donosi faktografiju, izjave znanstvenika, fratara, vidioca, hodočasnika i ljudi koji tvrde da su u hercegovačkome mjestu doživjeli ozdravljenja. – Autori su željeli da to bude neka vrsta vodiča, prikaz fenomena koji svake godine u Medugorje privuče više od milijun ljudi iz cijeloga svijeta. Knjiga je pripremana dvije-tri godine i svakako nije pisana samo za vjernike, nego za sve koje spomenuti fenomen može zanimati. Knjiga je koncipirana kao abeceda u kojoj svako slovo donosi neku faktografsku vezu s Medugorjem. Slovo A je abeceda Medugorja ili uvod, pod B se krije Brdo ukazanja, C je pak vezano uz crkvu Sv. Jakova. Svako slovo nosi neku svoju priču, a sve su one kao svojevrsni vodič na jednome mjestu objedinile informacije o događanjima u Medugorju u posljednja tri desetljeća, uz vrhunske fotografije Toma Dubraveca i Božidara Vukičevića.

Foto: Timea Horvat

VATIKAN (IKA) – Trodnevnim slavljem Katolička crkva 1. svibnja započinje proglašenje blaženim pape Ivana Pavla II. (1978–2005). Samo proglašenje blaženim započet će 1. svibnja u 10 sati, a predvodit će ga papa Benedikt XVI. na Trgu Sv. Petra, potvrđeno je iz Vatikana 18. veljače. Prethodne večeri, u organizaciji Rimske biskupije, na nekadašnjem trkalištu Circo Massimo bit će priređeno molitveno bdijenje koje će predvoditi papin rimski vikar, kardinal Agostino Vallini. U ponedjeljak, 2. svibnja, u 10.30 sati na Trgu Sv. Petra predviđena je misa zahvalnica, a predstaviti će je državni tajnik Svete Stolice kardinal Tarcisio Bertone. Za svečanost proglašenja blaženim na Trgu Sv. Petra neće biti izdavanja ulaznica, ističu iz Vatikana. Pristup na Trg i u okolne ulice bit će besplatan, a policija će regulirati pristup do mjesta slavlja. Nakon mise sarkofag novoga blaženika bit će izložen u bazilici Sv. Petra za vjerničko štovanje.

PEČUH – U organizaciji Hrvatske katoličke zajednice u Pečuhu i kertvaroške Župe Svete Elizabete, u kojoj se održavaju mjesečne mise na hrvatskom jeziku koje služi tamošnji župnik Franjo Pavleković, održat će se Križni put na hrvatskom jeziku na pečuskoj kalvariji, što je dvadesetak godina dugi običaj. Ove će godine Križni put predvoditi velečasni Franjo Pavleković, a on započinje u 15 sati, 15. travnja.

PEČUH – Uskrсна misa na hrvatskom jeziku, u organizaciji Hrvatske katoličke zajednice i kertvaroške crkve Svete Elizabete, župe svećenika Franje Pavlekovića, bit će održana na uskršni ponedjeljak, 25. travnja, s početkom u 16 sati. Misu će pjevati Ženski pjevači zbor Augusta Šenoa iz Pečuha.